

ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан, ватанэглияр,
дидед чIал хуьх!**

1920 – йисалай акъатзава

N 12 (11021) хемис 24 – март, 2022 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Къве патални мурз алай яракъ

Абдулафис ИСМАИЛОВ

Жавабдар къуллугъар алай, вири кра-рикой хабардар чи политикри лугъузвайвал, машгъур политологри, телепрограм-мээр тухузвай журналистри гъар юкъуз теле-визордай инанмишарзавайвал, Украина миллетчирикайни дяваррикай михъун патал са куьруь вахтунда тухузвай махсус операция гъалибвилелди куьтыгъ жеда. Чи аскерри чпин вилик эцигнавай везифаяр ви-клегъвилелди кылииз акъудзава. И кардал шаклувал гъизвач. И фикир “Лезги газет-дин” 11-нумрадиз акъатай “Хийир Аллагъди гурай” макъалада лаганва. Макъаладин эхирдай тѳеби суал арадал атана: гъа идал-ди чи хатасузвал тамамвилелди таъмин хъанва, уьлкведиз къецепатай къурхулувал амач лагъана архайинвал ийиз жедали?

Чаз гъардаз жуван фикир лугъудай, веревирд ийидай ихтияр ава. Инсанрин фикирар сад-садаз аксибур, ягъалмишбур хъунни мумкин я. Им алапат жедай кар туш. Вични, са камалегълиди лагъайвал, “хак акъатнавай дуьньядин” гъалара, гуж-лу яракъдин тIвар “фейк” хъанвайла. Фей-кар, тапан хабарар гзаф чукурзавайла.

Амма махсус операциядиз дяве лугъузвачтIани, гъалар къетѳенбур я. Ихътин гъалара гафунихъ (я хийир, я зиян гудай) зурба къуват жеда. Сивяй гаф акъуддай-ла, гъар са кас зиян тахъун патал игътият-лу хъана кланда. Ихътин гъалара, гъамиша хъиз, накъ вуч хъанатIа, пака вуч жеда-тIа, чун гъихътин къисметри гуьзлемеишзаватIа, якъиндиз гъич садавайни лугъуз жедач.

ГъакI ятIани, инал заз, ягъалмиш та-хъун патал тарихдин тежриба, гъакъикъат-да хъайи крар веревирд авуна, хейлин поли-тологри лугъузвай фикир мад сеферда тикрар хъувун важиблу яз аквазва: англо-саксри чун, садалайни аслу тушиз, ис-лягъвилелди, ийгиндаказ вилик физвай уьлкве яз, са чIавузни секиндиз тадач.

Кар ана ава хъи, къунши республика-да яракъ ишлемеишун герек атанвай чуь-рукъ - им, чна виликдай лагъайвал, англо-саксри дуьньяда къилди-къилихъ агъавал авун, чпин артуханвал тестикъарун патал виш йисарин девирда Урусатдиз акси яз тухузвай, гагъ секин - гагъ хци жезвай, жуьреба-жуьре тегъерра тешкилзавай дя-ве я. Эхиримжи йисара адаз, чи уьлкведал илитIнавай чуьрукъдиз, гибридный дяве лугъузва. Ам “коллективный Западди” чпин гъилибанвилелди элкъуьрна, яракъла-мишнавай чара вилаятрин мулкарал яракъдин къуват, экономикадин, инфор-мациядин ва психологиядин серенжемар какадарна тухузвай инсафсуз дяве я.

Тарихдин тарсар сакIани чир тежез-вай англосаксри махсус операциядидай гуьгуьуниз, яракъдалди Урусат кланик ку-таз тежедайдан гъавурда мад сеферда акъурла, чпин асул къуватар (эвелни-звел чIехи пулар) сад авуна, чи уьлкве-диз акси информационный дяве кызгъи-нарунихъ реке твада. И жигъетдай абу-рухъ чIехи тежриба, вини дережадин пе-шекарвал, финансар ава. Хиве къуна клан-да: агалкъунарни жезва. Къейд ийин хъи, “информационная война” термин США-да арадал атайди я. И жуьредин “дяведин” теория чирунал, тактика ва стратегия туь-клубуьнал америкавийри неинки инже-нер-конструктор, электронщикар, про-граммистар, технологар, гъакIни математи-кар, психологар, социологар, тарихчиар, лингвистар, илимрин тамам институтар, разведкадин махсус къуллугъар желбна-ва. Вири дуьньяда информационный дяве тухуниз абуру, лезгийри лугъудайвал, “са мусибат пулар” ахъайзава. ЧIехи такъатар чи уьлкведини чара ийизва. Абуру гъихътин пешекарри ва гъикI ишлемеишзаватIа, абу-ру гъихътин нетижа гузатIа, квез аквазва.

Информационный дяведин сифтегъан мурад, инсанрин гуьгуьуьлриз таъсир аву-налди, абурун акъул-камал, риклер, хъсан

майлар, руьгъер жуван патаз гъун я. Яни акси патан инсанар гуьгуьуьлувилелди жуван куьмекчири элкъуьрун. Инфор-мационный женгера ишлемеишзавай такъ-атри, “яракъди” душмандин аскерар терг-завайди туш, чукурлунар, материальный барбатIвилерни арадал гъизвач. А “яракъ-ди” душмандикай, вичиз гъич хабарни авачиз, ви амадаг ийида, амадагдикай - душман.

Чаз чир хъана кланда хъи, информа-ционный яракъдин лишандик квайбур тан-кар, броневикар, самолетар туш, инсан-рин акъул-камал, риклер я. Жуьреба-жуь-ре фикиррал алай, жуьреба-жуьре къатлу-нар, игътияжар, зигъин, къилихар авай ин-санрин психология, руьгъ, гъиссер я душ-манди, дуьм-дуьз лишандик кутуна, яза-вайбур. Информационный яракъди гъихъ-тин зала, дерин хирер ийизватIа, чаз къе чир тахъайтIа, пака чир жеда - геж хъайи-ла. И карда Советрин Союздин къисмет риклелай тефидай тарс я. Лезгийри лугъу-дайвал, “гапурди татIайди гафуну атIуда”, “турунин хер яргъал-муьквал сагъ хъе-да, гафунин хер - садрани”.

Инал зи гафарин дуьз гъавурда акъу-на кланзавай. Чи аскердин гъиле, гъелбет-да, гилан аямдин виридалайни хъсан яракъ хъун чарасуз я. Чаз ахътин яракъ авазва ва ада и махсус операцияда кар къетI ийидай роль къугъвазва. Гъа са вах-тунда къенин дуьм-дуьз технологичный яракъ ишлемеишдай чирвилерни хъана кланзавайди хъиз, информациядин гилан аямдин технологияр, психология ва маса илимарни чир хъун герек я.

Ам ишлемеишзавайбур чпи инсанрин арада чIкурзавай хабардив, фагъум-фи-кирна, гзаф муькъаятдиз эгечIна кланда: фа-гъумсузвилелди лугъузвай гафари, луьле хъиткъинай тфенгди хъиз, жувал хер авун мумкин я. Месела? Са тIимил вахт инлай

▶ 4

Нумрадай клела:

ЮБИЛЕЙ

Азад, бахтлу уьмуьр патал

Ахъегъвудин и ва идалай гуьгуьуьнин йисарин тешкиллу ва ялавлу кIвалахдикай Дагъустандин тIвар-ван авай тарихчи Нурмегъамед Эмирова вичин “Къазиме-гъамед Агъасиев” ктабда тамамдиз къен-ва. “1917-1921-йисара Дагъустанда Совет-рин власть патал тухвай женгер” ктабда-ни Агъасиеван крариз тайин къимет ганва.

▶ 3

ЖЕМИЯТ

Алверчивал азар яни, дарман?..

Хейлин экономистри раижзавайвал, вахтуну чавай цIийи НЭП (экономикадин цIийи сиясат) кардик кутун истемеишзава. Ам либералринди, гъарда вичиз кланивал ийизвайди ваъ, гъар са манатдин гъисаб къазвайди, вирида сад хъана кIвалахзавайди, са метлебдихъ - вири дуьньяди чаз малу-марнавай экономикадин (санкцийрин) дяве-да гъалибвилелди тухудайди хъун лазим я.

▶ 4

ЧИАП

Лезги чIалан сувариз элкъвена

20-мартдиз СтIал Сулейманан район-дин Эминхуьруьн юкъван мектебда лезги чIалайни эдебиятдай кыле феиу олимпиа-дада республикадин 7 райондай 11-классра клелзавай 47 аялди иштиракна... Олимпиа-да СтIал Сулейманан райондин администра-циядин куьмекдалди тешкилнавайбур “Лезги газетдин” редакцияни мергъамат-лувилдин “ЛЕКИ” фонд тир.

▶ 5

ЭКОНОМИКА

Гатфарин чуьлдин кIвалахар

Картуфдиз гъахълудаказ къевед лагъай фу лугъузва. ЧIехи майданра картуфар цунал машгъул жезвай хуьруьн майишат-дин карханаяр, фермервиллинни лежберви-лин майишатар районда авач. ЯтIани алай йисуз районда кылдин ксарин куьмекчи майишатар ва арендаторрин участокра, санлай къачурла, саки 280 гектарда кар-туфар цун пландик кутунва.

▶ 7

САГЪЛАМВАЛ

Нетижаяр къуна

Эхиримжи 10 йисуз Дагъустанда агъа-лийрин уьмуьр яргъи хъун давам жезва. ИкI, анал гъайи делилралди, эгер 2010-йисуз чи республикадин агъалияр юкъван гъисаб-далди 73,9 йисуз яшамаш жезвайтIа, 2019-йисуз и рекем 79,1-дав (яни инсандин уьмуьр 79,1 йисав) яшарив агакъзавай.

▶ 9

СПОРТ

Мубаракрай!

Суздаль шегъерда каратѳдин пуд жуь-редай кыле феиу дуьньядин чемпионатда ери-бине Къурагъ райондин Клирийрин хуь-рляй тир, алай вахтунда Ульяновскдин об-ластда яшамаш жезвай ва и региондин па-тай экъечIзавай Сократ Гъажиева 3-чка къуна.

▶ 15

Сергей Меликова къабулна

Хийир ЭМИРОВ

Россиядин Федерациядин Президентдин тапшургуьдалди Дагъустан Республикадин Къил Сергей Меликова 22-мартдиз агъалияр къабулна.

Республикадин регъбердин патав атанвай инсанрик секинсузвал кутазвай дердийрик рекъер къайдадиз гъунин месэлани квай.

Махачкъала шегъердин Семендер поселокдин агъали Рустам Хабчабова цийи микрорайонда яшамеш жезвай вири агъалирин патаяхъай Пирамидальная куьче ремонт авуна кланзавайдакай малумат гана. Шегъердин талукъ къуллугъди гъеле вад йис идалай вилик куьче рекъер ремонт авунин ва къайдадиз гъунин 2019-2020-йисан программадик кутун хиве къурдакай, амма гилани гафар гъа гафар яз амайдакай лагъана.

"И месэла гъалун патал муниципалитетди тади гъалда алай йисан бюджетдик герек дегишвилер кухтун лазим я. Июндадиз проектдин сметадин документар гъазурна ва зулун варцара куьче цийикла туькуьр хъувуна кланда", - лагъана Сергей Меликова меркездин мэр Салман Дадаеваз.

Махачкъаладин администрациядин кьи-

ли хиве къуна хьи, алай йисан октябрдин вацралди Семендер поселокдин куьче ремонт авуна куьтягъда.

И важиблу кар уьмуьрдиз кечирмишзавай гъалдал РД-дин талукъ министерстводи ва РД-да авай федеральный къилин инспекторди гуьзчивалда.

Хунзах райондик акатзавай мулкунай физвай Обода-Гортколо-Гозолоколо рехъ капиталнидаказ ремонт авунин гъакъиндай чкадин агъалирин патаяхъай Умар Дибирдадаева лагъана. Вад километрдин мензилдин реке неинки 1300 агъали яшамеш жезвай хуьрер сад-садахъ галаз алакълу ийизва, ада гъакл районда туризм вилик тухунизни куьмек гуда. Чиргъ

вегъенвай рехъ республикадин метлеб авай Грозный-Ботлих-Хунзах-Аракан шегъердихъ галазани алакълу жезва ва ада винидихъ твар къунвай хуьрерин агъалириз райондин центр тир Хунзахиз регъятдиз фидай мумкинвални гузва.

РД-дин транспортдин ва рекъерин майшатдин министр Жамбулат Салавова къейд авурвал, "Республикадин, муниципалитетрин уртах ва чкадин метлеб авай рекъер вилик тухунин" госпрограммадин сергъятра аваз и рекъиз талукъ проектдин сметадин документар 2023-йисуз гъазурда ва рекъе асфальтни твада.

Сергей Меликова проектдин сметадин документар цийи гъазурун патал такъатар жагъурунин тапшургуь гана. "Расул Гъамзатован 100 йис тамам жезвай юбилейдихъ галаз алакълу яз Хунзах райондиз пишкеш ийин ва 2023-йисуз рехъ ремонтна куьтягъин", - лагъана Сергей Меликова.

Важиблувал къейдна

Дагъустандин Къил Сергей Меликова 22-мартдиз РД-дин Общественный палатадин къвалахдиз талукъарнавай совещание киле тухвана. Идакай "Лезги газетдиз" республикадин Къилин пресс-къуллугъди хабар гана.

Мярекат ачухдайла, С. Меликова къейд авурвал, къилин макъсад Дагъустандин сиясатдин ва жемиятдин къуватрин арада алакъларин менфятлувал хжажун я.

"Алай вахтунда жемиятдин тешкилатрин къвалах вилик жергейра ава. Мисал яз, общественникри, къайгъудар инсанри, карчийри, жергедин агъалийри Украинада арадал атанвай четин гъалара ДНР-дин, ЛНР-дин агъалийриз куьмек гуни карда активнидаказ иштиракзава. Дагъустандай анриз рекъе твазвай недай-хъвадай суьрсетдин, парталрин ва маса затларин къадар къвердавай гзаф жезва. Ихътин шартлара жемиятдин тешкилатрин важиблувалнин артух хъун тажуб жедай кар туш", - лагъана региондин Къили.

С. Меликова гъисабзавайвал, республикадин исполнительный гъукумдин жемиятдин тешкилатрин арада авай алакълариз къетен фикир гун герек я. "Вири ведомствойрин къвалах общественный гуьзчивилик хъа-

на кланда. Ихътин къайдадин нетижада чалай жуьреба-жуьре ведомствойрин къвалахда авай кимивилер винел акъудиз ва, энгел тавуна, абур арадай акъуддай серенжемар къабуллиз алакълда. Мадни башкъа, Общественный палатади республикадин киле авай бурал яшайишдин жуьреба-жуьре хилериз талукъ теклифар, жергедин агъалийрихъ авай фикирар агакъарунилайни виликди финин еришар аслу я", - алава хъувуна РД-дин Къили.

Гуьгуьнлай 2021-йисуз Общественный палатади киле тухвай къвалахдикай ва алай вахтунда тешкилатдин вилик акъвазнавай месэлайрикай анин председатель Абдулмумин Ибрагимов ва ихтилатна.

Мярекатда гъакл РД-дин Гъукуматдин Председатель Абдулмуслим Абдулмуслимова, Халкъдин Собранидин Председатель Заур Эскендеров, РД-дин Къилин ва Гъукуматдин Администрациядин Руководителдин сад лагъай заместитель Махач Омарова, РД-дин Къилин общественный куьмекчи Людмила Авшалумовади, РД-дин Къилин патав кардик квай гражданвилеин общество вилик тухунин ва инсанрин ихтияррин рекъай Советдин председатель Зикрула Ильясова иштиракна.

Совещанидин къвалахдикай гегъеншдиз Дагъустандин Къилин сайтдай клелиз жеда.

Нубатдин агалкъун

Каспийск шегъердин 2-нумрадин юкъван мектебдин 11-класдин ученик Саид Азизова "Искусственный интеллект" профилдай киле феи Милли технологический олимпиадада къвенкъевичей чкайрикай сад къуна. Къейд ийин хьи, мярекатдин финалдин акъажунра Урусатдин 22 региондай, Азербайжандай, Белоруссиядай, Индиядай, Къазахстандай ва Къиргъизстандай 99 школьникди иштиракна.

Къвенкъевичей чкаяр къурбуруз 150-500 агъур манатдин къадарда аваз пулдин пиш-

кешар гана. РФ-дин къилин вузрик экечидайла, абур патал тайин къезилвилер тешкилда.

Рикел хкин, Азиз Саидован бине Ахцегъ райондай я. Шаз ам киле авай десте (аник уьлкведин жуьреба-жуьре регионрин мектебра клелзавай школьникар квай) «Искусственный интеллект» профилдай киле феи международный конкурсда гъалиб ва 1 миллион манатдин къадарда аваз пулдин пишкешдиз лайихлу хъанай.

Чаз Саид Азизова хъ мадни еке агалкъунар хъана кланзава.

Агентство арадал гъанва

РД-дин Къил Сергей Меликован Указдалди Дагъустан Республикадин информациядин ва печатдин Агентстводин киле Абдуразакъ Абдулвагъабович ЖАМАЛУТДИНОВ тайинарнава.

Икъван чъавалди ада РД-дин информациядин ва печатдин министрдин советникдин везифаяр тамамарзавай. Жуьреба-жуьре йисара А. Жамалутдинова гъевчи ва юкъван карчивал вилик тухудай Комитетда, РД-дин транспортдин, энергетикадин ва алакъларин министерствода къвалахна, юридический "Легат" центрадиз регъбервал гана.

Республикадин "Мирмол" интернет-изданидиз ганвай интервьюда А. Жамалутдинова къейд авурвал, вичи регъбервал гузвай ведомстводин вилик акъвазнавай сад лагъай месэла СМИ-рин работникрин зегъметдин шартлар хъсанарун я.

"Алай вахтунда государстводин СМИ-ра къвалахзавайбуруз къевезвай мажибар, гъакълардани, екебур туш. Зи фикирдалди, гъа и делилди республикадин изданийрин редакцияриз алакълар авай журналистар, пешекарар атуниз манийвал гузва. Зегъмет члугунай лайихлу гъакълар гуни месэла гъялайдалай къуллукъ къилин редакторриз журналистривай хъсан еридин макъалаяр истемешдай мумкинвал жеда. За гъисабзавайвал, гъар са журналистдин къвалах къилдин ва садалайни аслу туширди хъун герек я. И дуьшуьшда вири жавабдарвал къилин редактордин хиве ава. Зи везифа лагъайтла, яратмишдай коллективриз къвалахдин рекъай къулай шартлар арадал гъун я", - лагъана А. Жамалутдинова.

Математикадай олимпиада

Чи мухбир

20-мартдиз Стлал Сулейманан районда, лезги чъаланни эдебиятдин олимпиададай гъейри, математикадайни олимпиада киле фена. Къасумхуьруьн 2-нумрадин юкъван мектебда тешкилай и мярекатда Къурагъ, Хив, Докъузпара ва Стлал Сулейманан районрин мектебра 10-11-классра клелзавай 42 аялди иштиракна.

Къвалахриз къимет гузвай жюридик ДГУ-дин математикадин ва компьютерин илимрин факультетдин декан Амучи Якубов, физикадинни математикадин илимрин кандидатар тир Ветлугин Бейбалаев, Темирлан Ибавов ва образованидин "Надежда" центрадин директор Гъабибула Гъабибулаев квай.

10-классра клелзавайбурун арада 1-чка - Стлал Сулейманан райондин Цийи-хуьруьн мектебдин ученик Шамиль Тагъирова (пулдин пишкеш - 20 агъур манат), 2-чка - Къасумхуьруьн 2-нумрадин юкъ-

ван мектебдин ученик Максим Селимова (15 агъур манат) ва 3-чка Курхуьруьн 2-нумрадин юкъван мектебдин ученик Мирим Эмирханова (10 агъур манат) къуна.

11-классра клелзавайбурун арада 1-чкадиз - Докъузпара райондин Усугъчайдин юкъван мектебдин ученица Амира Саидова (пулдин пишкеш - 25 агъур манат), 2-чкадиз - Къурагъ райондин Клирийрин хуьруьн юкъван мектебдин ученик Рамазан Тагъибегов (20 агъур манат) ва 3-чкадиз Стлал Сулейманан райондин Агъа Стлалрин юкъван мектебдин ученица Фейзибани Муртузалиева (15 агъур манат) лайихлу хъана. Гъалибчийриз гъаклни грамотаяр ва къиметлу пишкешарни гана.

25, 20, 15, 10 агъур манатдин къадарда аваз пулдин пишкешар олимпиадада къвенкъевичей чкаяр къур аялриз математикадай чирвилер гузвай муаллимирини вахкана.

Олимпиададин тешкилатчи Фирюза Назимовна Керимовади арадал гъанвай мергъяматлувилеин "Иман" фонд тир.

Цийи регъбер

Хазран КЪАСУМОВ

Стлал Сулейманан райондин къил Нариман Абдулмуталибова и йикъара райондин администрациядин аппаратдин ва массовый информациядин такъатрин коллективар информациядин цийи регъбер Г. А. КАМИЛОВАДИХЪ галаз танишарна.

Райондин къили лагъайвал, Гуьллер Айдуьнеговнади культурадин ва журналистикадин хилера 35 йисалай виниз гъакълар гъивилелди къвалахна. Хейлин йисара ада "Дагъустан" РГВК-да телевиденидин проектар киле тухвана. Ам документальный са шумуд фильмин ва телевиденидин хейлин очеркдин авторни я. Абурун жергедай яз "Созвездие Алкадар", "Покорение", "Герои страны гор" ва масабурун тварар къаз жеда.

Цийи къуллугъдал Гуьллер Камилова райондин руководстводин теклифдалди хтана. Икъван чъавалди ада "Россия - зи тарих" тарихдин паркуна культурадинни марифатдин отделдин начальник яз къвалахзавай.

Нариман Абдулмуталибова Гуьллер Айдуьнеговнадиз цийи къуллугъ мубарак авунихъ галаз санал инанмишвал къалурна хьи, ада муниципальный медиаресурсар мадни вини дережадиз акъудда.

Райондин сайтдин, КТВ-дин ва "Куьредин хабарар" газетдин руководителар тир Закир Бидирханова, Эльвира Небиевади ва Асият Мирзалиевадини Гуьллер Камиловадиз цийи къуллугъ мубаракна, ада хъ къвалахда агалкъунар хъана кланзавайди лагъана.

Коронавирус: эхиримжи рекъемар

РД-дин Роспотребнадзордин делилралди, 23-мартдиз Дагъустанда коронавирус акайбурун къадар 91 688-дав агакълар авай. Эхиримжи юкъуз коронавирус акай 80 кас дуьздадал акъудна.

Гъа са вахтунда духтуррилай начагъ хъайи 82 599 кас (эхиримжи юкъуз - 288 сагъар хъийиз алакъларна. Дагъустанда коронавирусдик 3574 (эхиримжи юкъуз - 1) кас къена.

Азад, бахтлу уьмуьр патал

Нариман ИБРАГЬИМОВ

ИНСАНИЯТДИН тарихда сур йисариллай жемьятрин тесикъ хьанвай гьакъикъат, яшайишдин къайдаяр авай. Башчидиз, шагъдиз, пачагъдиз чпин кьеретлар, дестеяр, халкъар муьтлуьгъ жезвай. Вири гьукум, ихтиярар гьиле авай ксари истисмарвилдин, лувкилин, анжах чпин девлетар артухарунин сиясатдал амалзавай. Гьелбетда, тарихдин жуьреба-жуьре макъамра зегьметчи инсанри азадвал, масадалай аслу туширвал патал къилни хкажна, гьиле яракъни къуна. Амма гьар сеферда зулумкарри зегьметчи кесибрин гьерекатар басмишзавай.

XIX асирдин эхирра ва XX асирдин сифте къилера азадвал, бахтлу уьмуьр патал женг члугунин къастарив ацанвай несилар, къуватар майдандиз экъечна. Абуруз революционерар, большевикар лугъузвай. Абурун арада лезги халкъдин векиларни авай.

Лезгийрин ялавлу инкзилабчияр арадиз атун Баку шегьердихъ галаз алакълу я. Идахъ вичин себебни ава. Бакудин нафтладин мяденар дуньяда чехибуркай тир. Вири дуньяда нафтладин саки 50 процент гьа мяденра худзавай. Анра къвалахдай гилерни кланзавай эхир. Абурун лезги хуьрерай гзаф къезвай. Дагъвияр мяденрин рабочий класдик акахъзавай ва абур сиясатдин рекъел экъечзавай. Ахъегъвидин хва Къазимегамедни гьахтинбурукай сад тир.

Чатун устар Агъасидин гьар йикъан зегьмет регьятди тушир, амма къазанжи тимил гъизвай. Чан-тан авай, къуватлу итим тиртани, адан уьмуьр яргал фенач. Бубадикай магьрум хъайи Къазимегамедан хиве гьатна хизандин гьакъиндай къайгъу члугун. Ада хуьруьн къене вичел ацалтай гьар са къвалах гьиле къазвай. Цанни цана, векъни яна, клелерини фена, парарни ялна, кларасарни хана. Агъаси бубади акьуллу кар авунвай: хва Ахъегърин школада тунвай. Школа урус пачагъдин гарнизон акъвазнавай къеледа авай. Гъавилай гададиз урус члални чир хьана.

Хуьруьн къене къил хуьн четин акъвазнавай. Школада клелунар куьтягдалди Къазимегамеда экъна. Ахпа цлукъуд йиса авай жегьил хуьруьнвийрихъ галаз Бакудиз фена. Нафтладин мяденар зулум, хуьтлуьн варцара лезгийри хизанар патал са вад манат къазанмишдай карханайрихъ элкъвенвай. Инай Лезгистандин гьар са хуьруьн агъали жагъидай. Хуьруьн майишатдин гатфарин къвалахрихъ эгечдай вахт атайла, гзаф дагъвияр хуьрериз хкведай. Амма хизан авачир Къазимегамед хтин жаванри, жегьилри Бакудикай чпиз къвалахдай, яшаммиш жедай ери къазвай.

КЪАЗИМЕГАМЕД яваш-яваш Бакудин фялейрин уьмуьрдин яцла гьахъзава. Адаз мяденрин иесейрихъ къвалахзавай инсанрал гьахтин азабар акъалтзаватла акъазва. Залан, къацлай къвалах, къулайсуз шартлар, начагъвилер, къиникъар, фялеяр инсанрай такьун, абуруз, анжах зегьмет члугунилай гьейри, са ихтиярни тахъун. Акьул, зигьин авай жегьилди гьар са кар къатлузвай. Урус ва туьрк члаларни чир хьанвай гада инсанрик фад-фад акахъзавай. Ада фялейрин тлалабунар къилиз акъудзавай, абурун тиварунихъай хизанрихъ чарар къайдай. Масадбуруз управлюцийрихъ галаз гьуьжет алай месэляяр гьализ куьмек гудай. Лезги гада гзафбуруз - маса миллетрин векиларни - жуванди хъиз къабулзавай, адахъ галаз чпин дерди-гьал ийизвай.

Ахъегъвидиз акъазвай хьи, мяденра фялейрин маса къефлеярни ава: кесибрин итижар хуьзвайбуруз, иесийривай къвалахдин хъсан шартлар истеммишзавайбуруз, хуьрерай къезвай савадсуз, дугъри, зегьметчи инсанар гьавурдик куьтазвайбуруз. Къазимегамед абуруз мукъва хьана, гададиз цийи гафар, цийи крар, юлдашар чир хьана. Урус, эрмени, азербайжан, гуржи миллетрин векилар хъиз, дуньядин къурулушдикай цийикла

фикирзавай лезгийрин авай. Мукътадир Ай-дунбегов, Абид Амрасланов, Селимхан Сулейманов, Эмин Жабраилов, Алиммирзе Османов, Жигерхан Исмаилов ва масабурни.

1899-йисуз Бакуда социал-демократрин ругуд кружок тешкилна. Абурун членрин арада чи халкъдин векиларни авай. Абурун къилни макъсад фялеяр чпин ихтиярар, азадвилер патал женг члугуниз гьазурун тир.

1904-йисуз Къазимегамед Агъасиев Биби-Эйбат районда кардик квай РСДРП-дин тешкилатдин жергейрик экъечзава. Яваш-яваш адакай фялейрин арада мяденрин иесийрин зулумдиз, истисмарвилди акси къвалах тухузвай, абур гьавурдик куьтазвай агитатор, революциядин гьерекатдал чан гъизвай башчи жезва. Ада вич патал къилин кар хъязва - инкзилабчидин рехъ. Кесиб халкъ зулумдикай, лувкиликай азаддай, зегьметчийрихъ бахтлу уьмуьр къурмишдай мумкинвилер яратмишдай рехъ.

СУТКАДА 12-14 сятда къвалахзавай фялейрин гьалар лап четинбуруз тир. Яшайиш, дуланажагъдин шартлар эхиз тежедайбуруз тирвилляй фялеяр хузаинрин аксина экъечунин, наразивилин гьалар арадал гъизвай. РСДРП-дин Бакудин комитетдин регьбервилек кваз гегенш хъайи инкзилабчивилин гьерекатди Къ.Агъасиеван къатлунрихъ еке таъсир авуна. Революционный литературадихъ галаз таниш хъайидалай гьуьруьниз ада вичин юлдашар-фялеяр гьавурдик кутунин къвалахни башламишна. Ахъегъвидин и ва идалай гьуьруьн йисарин тешкилла ва ялавлу къвалахдикай Дагъустандин тиварван авай тарихчи Нурмегамед Эмирова вичин "Къазимегамед Агъасиев" ктабда тамандиз къенена. "1917-1921-йисара Дагъустанда Советрин власть патал тухвай женгер" ктабдани Агъасиеван крариз тайин къимет ганва.

Бакуда тешкилнавай социал-демократрин кружокрин членрин арада хейлин лезгийрин авай. 1901-йисан гатфариз Бакуда РСДРП-дин комитет арадал атана. Адак М.Айдинбеговни кутунвай. Къ.Агъасиевахъ галаз санал ада лезгийрихъ ибарат "Фарук" комитет тешкилна. Адан членри (Алиммирзе Османов, Несред Магьарамов, Абдулла Ширванов, Магьмуд Османов, Зейнедин Гьажибегов, Гьабиб Гьабибов, Абдуселим Мурсалов, Тарикъули Юзбегов, Къазибег Акимов, Гуьлагъмед Сеферов, Мамед Мамедов, Гьажибег Мегамедов, Шихшабег Идрисов, Гьасан Нурметов, Къариб Къарибов) Самур ва Куьре округрин хуьрериз физ, анра лежберин депутатрин советар арадал гьана, женгчи дестеяр кардик кутуна. 1904-йисалай Агъасиев РСДРП-дин (Россиядин социал-демократвилдин рабочий партия) Бакудин Биби-Эйбат районда инкзилабдин гьерекатдин къилин тешкилатчийрихъ садаз элкъвена.

1905-1907-йисара къиле феийи инкзилабди Бакуда зегьмет члугъузвай фялейрихъ екез

таъсирна. Чпин ихтиярар патал Санкт-Петербурдин майдандал экъечлай рабочийрихъ гуьлле гуниз аксивал къалурун яз, Бакудин рабочийрини стачка малумарна. Къиблепатан Дагъустандай тир фялейри ана активвилелди иштиракна. Лезгийри маса миллетрихъ галаз санал неинки экономикадин, гьакъ сиясатдин рекъяйни истеммишунар авуна. Гьалдарнавай къанлуьри забастовкадин башчийрихъ сад тир лезги Мустафа яна къейила, абурун ажуьгуьвал мадни артух хьана. Гьелбетда, къуватар сад тушир. Нафтладин мяденрин иесийрин патал алай полицейскийрихъ фялейрин гьерекатдик юзун куьтазвай башчийр къуна, дустагъра туна, суьругъндиз акъудна. Лезги халкъдин векиларикай Жалилан Дадаш, Гьасанан Риза, Мегамедан Гьажикерим, Сеферан Гуьлагъмед, Мирзедин Мегамед, Абдулкериман Бедредин ва масабур Сибирдиз акъудна.

1907-йисуз гьукум гьиле авайбуруз фялейрин даяхар, абуруз къезилвилер гун патал женг члугъузвай башчийр тир лезгийр - Сафаралиев Ханлар, Ферзали Али яна къена. И кардиз акси яз мад лезгийр забастовкайрихъ къарагънай. Ихътин женгера лезги инкзилабчийрин роль хкаж хьана.

ГУЬГУЬУНА датлана полицейскийр, гьаинар, жасусар авайтани, фялеяр гьавурдик кутунин къвалах къвердавай четин акъвазнавайтани, Къазимегамед Агъасиева вичин руьгъдин кар явашарнач. Бакудин советдин член ахъегъви неинки нафтладин мяденра зегьмет члугъузвай фялеяр, гьакъ хуьрерин зегьметчийрини пачагълуьгъда къиле физвай крарин, арадал атанвай сиясатдин гьаларин гьавурда тун патал гзаф сеферра вичин амадагар галаз Къубадиз, Къариз, Ахъегъиз, Къасумхуьрел, Дербентдиз хтанай. РСДРП-дин ЦК-дин ва гьакъ партиядин Кавказдин союздин, Бакудин комитетрин листовкаяр, большевикрин чинебан литература хуьрерин агъалийрин арада гегеншарунин негъижда 1905-йисуз Лезгистанда ва санлай Дагъустандин пачагъдин зулумкарриз акси лежберин гьерекатдик юзун акатна.

Кесибар, зегьметчийр мадни истисмарзавай сиясатдин, пачагъдин манифестдин алчач ниятар Бакудин мусурманриз, лезгийрихъ ачухарунин карда Къ.Агъасиев къиле авай "Фарук" дестедин къвалахдикъ еке метлеб жезвай. Гзаф миллетри зегьмет члугъузвай Бакудин фялейрин союзра тухузвай инкзилабчидин тежриба, алакълунар, са шумуд члал чир хуьн фикирда къуна, дирибаш башчи къве сеферда Грозныйдиз рекъе твазва. Адан куьмекдалди Грозныйдин нафт худзавай фялейрин союздин устав гьазурзава. И союздик хейлин дагъустанвийрихъ экъечна.

Къазимегамед Агъасиева Дагъустандин пешекар инкзилабчияр, социалистар Улубий Буйнакскийдихъ, Жалалдин Коркмасовахъ, Махач Дахадаевахъ, Гьамид Далгатахъ, Мегамед Хизроевахъ, Саид Габиевахъ ва масабурухъ галазни алакълуяр хуьзвай, регионда авай гьаларикай, инсанрин гьерекатрикай хабарар къазвай ва жедай куьмекарни гуьзвай.

1909-йисуз фялейрин дуст ва амадагъ полицейскийрин гьиле гьатзава. Елизаветполдин губерниядин жандармерияди Агъасиевак агъалийрин арада гьукуматдиз ва гьукуматдиз акси таблигъат тухунай тахсир кутуна. Инкзилабчиди тухузвай къвалахдикай Елизаветполдин губернатор ва Бакудин губерниядин жандармериядин начальникни хабардарнавай. Силисдин къвалах пуд вацра давам хьана. Бакудин комитетди ва РСДРП-дин Елизаветполдин дестеди Къазимегамед полицейскийрин къармахрай ахъудун патал чпелай алакълудай вири крар авуна ва лезги хва хайи ватандиз хтана.

ХАЙИ чкайрани инкзилабчидиз секинвал жагъанач. Адан крарикай, гьерекатрикай хабардар тир чкадин девлетлуьри, пачагъдин векилри адан гуьгъуьна итимар туна. Ада гагъ Ахъегъа, гагъ Къасумхуьрел йикъар акъудзавай. 1910-йисуз Куьредин округдин начальникдиз хкъей арза бинедиз къа-

чуна, Агъасиев къунин гьакъиндай приказ акъудна. Идакай хабар хъайила дустари ахъегъвидиз полицейскийрихъай къевиле жедай мумкинвал гана. Ам мад Ахъегъиз ва хуьтлуьн меки йикъара Бакудиз хъфена.

Нафтладин шегьерда ам инкзилабдин чинебан къвалахдикъ эгеч хуьвуна. Къ.Агъасиев вичин савадлувал хкажунални машгъл хьана. Кавказдин большевикар тир Сурен Спандаряна, Степан Шаумяна ва масабур лезги хва Ленинан ктабралди, герек брошюраралди таъминарзавай. И вахтунда Агъасиев Балахана ва Романинский районрин нафтладин карханайрин фялейрин Союздин къиле акъвазнавай. Ада вичин ватангъли, дустагъдай хтанвай виклегъ хва, большевик Мукътадир Ай-дунбеговахъ галаз санал мяденра стачкайрин комитетар тешкилна. Зегьметчийрин арада большевикрин мурадрикай къизвай "Звезда", "Бакинский рабочий" газетар чукурзава ва абур важиблу мярекатриз гьазурзава.

1917-йисан февралдин инкзилабди зегьметчийрин яшайишдиз дегишвилер гьанач. Амма яргалди ик амуькун мумкин тушир. Пачагълуьгъда арадал атанвай гьаларикай хабар авай уях ксари-инкзилабчийри чпин къвалах акъвазарнач. Мартдиз Темир-Хан-Шурада Дагъустанда инкзилабдин сифтегъан комитет тешкилна. Буржуазиядин векилар къиле авай адаз Туьркиядин буржуазиядихъ галаз санал милли гьукумат арадал гъиз кланзавай. Ихътин хаинвилдин мурадриз социалистрин десте ва большевикар акси экъечна. Августдиз хъайи съезддал большевикрихъай чпин векилрихъай революционный комитет хкъагъиз ва буржуазиядин векилар къерех ийиз алакълуна.

1917-йисан Октябрдин инкзилаб гьалиб хъайидалай гьуьруьниз Бакудин ва Дагъустандин большевикрин крарни вилик фена. Агъасиев Дербентдиз хтана ва адакай советдин председател хьана. 1918-йисуз Дагъустандиз туьркверин ва генерал Деникинан къушунар гьахьана, абуруз Дербент, Къасумхуьр къуна. Къазимегамед Агъасиев чапхунчийрихъ акси къуватрин къиле акъвазна. Туьркверин ва абуруз къаюмвалзавай чкадин алчачри кесиб инсанрин панагъ къун патал хейлин инсанар кардик кутуна, гьатта ам къурдаз пулни хиве къуна. Хайи халкъдин гележег патал женгчи душмандин гьиле гьатна. Адаз инсафнач. Ахъегъиз хутахзавайди я лагъана, Къасумхуьруьн Хандин муькъвелай Къурагъ галай патлахъ тухвана, къекъуьндал баркаллу хва, инкзилабчи гуьллеламишна.

ТАРИХДИН и важиблу вакъиадикай Мегамардхуьруьн райондин Хожакъазмайрин юкълан школадин лезги члаланин литературадин муаллим Марият Рамазановади вичин ахтармишунин "Къазимегамед Агъасиев - зурба инкзилабчи ва жемиятдинни сиясатдин деятель" къвалахда къенена: "... Хаинри Къазимегамед Агъасиев туьркверин бей Такюдинан къилив тухузва. Октябрдин къайивал, члеш къай юкълу пачагъдин урядник Нежединова ва белогвардейчийр тир Мегамедова, Шихжамалова ва маса алчачри гьилер, къвачер кутуннавай Къазимегамед дустагъдай акъудзава. Алидхуьруьн къаншарда авай къекъуьндил агакъайла, хаинрикай сада къулухъай Къазимегамед тапанчидай язва, ахпа масадбуруни адаз гуьлле гуьзва. Гьа ик чи къегъал хчин чандиз зулум, къаст ийизва..."

Анал ялавлу инкзилабчидиз памятник эцигнава. Стлал Сулейманан райондин администрацияди ам цийи хуьвунва. Адахъ школьникар гелкъезва.

Баркаллу хва халкъди риклеп хуьзва. Дербент шегьерда адан тиварцихъ проспект, Махачкъалада, Каспийскда, Буйнакскда, Белижда, Ахъегъа, Геджухда куьнеяр гала. Халкъ патал, хушбахтлу уьмуьр патал чанар къурбанд авур рухвайрин тиварар чи риклера эбеди я.

Веревирдер

Алверчивал азар яни,
дарман?..Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделедин редакторИхтин суал и муква-
ра "ОТР" каналдай веревир-
дзавай (14-март). Зун
куь тажубарна? Спекуля-
ция хьтин гьейратсуз,
руьг чуларварзавай кар
Советрин девирда негза-
вайди тир. Гила, а девир-
дин кьанунар, кьайдаяр,
инсанрин алакьаяр диб-
дай дегешарна саки 30-40 йис
алатайла, ихтин суал вучиз
арадал вегьенвайди ятла?"Буна спекулянтривай шей (мал)
маса кьачунани?" суалдиз,
передачада иштирак-
кай вирибуру эхь лагана
жаваб гана. Им вуч лагьай
чал я? Спекулянт, спекуля-
ция галачиз инсанривай
яшамиз жезвачни? Жедани
чина, масанрани спекуля-
ция авачиз, спекулянтар
галачиз яшайш кьиле
тухуз?..И суалри зав яргалди
веревирдер ийиз туна.
Мумкин я гилани тайин
дуьз жаваб гуз тахьун.
Ятлани, спекуляция хьтин
аламатдай кьил акьудиз
алахьун заз кутугнаваз
акуна. "Спекуляция" гафуниз
урус ва лезги чаларин
словарда ихтин баянар
ганва: алвер, регьят
кьазанжи патал кьачуз-
гун; са кардикай, садан
четин гьалдикай вичиз
менфят кьачун; (филосо-
фияда) тежрибадал бине-
ламиш тавуна, гьак кьуру
фикирралди са вуч ятла
чириз умуд ийидай идеали-
ствиллин ахтармишун.
"Спекулянт" - спекуля-
циядал машгулди, алвер-
чи, савдачи. Акьазвайвал,
и гафарик гьейратлугурун
руьгдив кьадай са мани
квач.Ятлани инсанри спекулянт-
ривай шей, мал кьачуз-
ва. Жезвач спекуляция
галачиз. Бес гьейратсуз-
вал, сада-сад алдатмишун,
масадан ажувилкай, четин
гьалдикай менфят кьачуна,
жув тухарун, девлетлу авун
виллик кутагани? Общес-
тводин битаввал гьинихьди
фида? Арадал кьведани чун
хуьдай ихтин садвал,
ихтибарлувал, намуслувал?..Алверчивилинни арачви-
лин, лутувилни гьейратсуз-
виллин чварахар, хилер-
пугтар вилликрайни авайди
тир. "Перестройщик-
кар" лугьудайбуру, абурулай
гуьгуьуниз "приватизатор-
прихвизатор" лугьудай тараш-
чийрини чи обществода
закондалди тешкирна,
"спекулянт" гаф лап гуьрмет-
лу бурун жергеда туна.
Перестройкадин кьилин
"архитектор" М. Горбачева,
гьатта мектебда амаз,
аялриз "купи-продай" илим
чирун меслят кьалурнай.
Вечре (са нин ятла) хайи
кака, вуна маса кьачуна,
а патал алайдаз маса гана,
кьил кьачуртла, гекьигун
авачир "девлет" жедайди
субутнай. Аялри гилани
"купи-продай" виридалайни
хьсан кьугьун яз кьунва.Мектебда, вузда чирвал
кьачун тавуна, пулдихь
диплом, ахпа кьуллугь,
дережаяр, гуьрметарни
маса гуз, маса кьачуз
алакьун - лап еке агалкьун,
виклеговал хьиз раиж
авун адетдиз элкьурна...Инсанрин алакьаярни,
гьатта кланивални, хизан
кутунни парабур спекуля-
ция, гуз-кьачуз жедай
метягьар яз гьисабзава.
Акьулдикай, чирвилерикай,
марифатлу хьуникай,
четинвилер алудиз алакьуникай,
сада-садан гьил кьуникай
ерли рахазмач. "Спекулянт"
гила "бизнесчи" я кьван!
Пул гьисабзава сифте
нубатда...Амма четинвилер, имтигьанар,
жуьреба жуьре азарар
тимил жезвач. Чебни
виллини хуьн тавур шарт-
лара вилик кьезва. Сада-
сад хуьдай кьадал сад-
садавай кьакьатунар,
сада масад иливар тавунар
пара жезва. Зайифдаз
кьуьл гуз алахьзава.Винидихь твар кьунвай
передачада "спекулянт
ва спекуляция гьик тергда?"
суални вилик гьанвай.
Парабуру фидач ман
спекулянтдин патав
лугьузвай.Советрин девирда,
винидихьни лаганвайвал,
а чулава завалдиз гьар
са кьада дьава маламарна-
вайди тир. Ятлани гьа
девирандиса гьинай ятлани регьятдиз
гьатай багьа пекпартал,
гуьрчег затлар, бязи
дарманар, маса суьрсатар
чинеба маса гунин рехь
агализ хьайиди туш.Гилан шартлара, либерал-
рини цийи "демократри"
дуьнья гьалзавайла, саки
вири мал-метягь, багьа-
ужуз лугьун тавуна,
алверчийринни савдачий-
рин гьиле тунвайла,
спекулянт ва спекуляция
явашариз хьун?..Спекулянт, спекуляция
арадал атунихь, за кьат-
лузвайвал, асул кьве
себеб ава. Сад-инсандин
кьилих, нефсинал сергьят
эцигиз тахьун; кьвед -
обществодин кьулайсузвал,
зайифвал. Зайиф хьайи
бедеңдал гьужум тийидай
гьашаратни, азарни
амукьдач. Ам мадни
зайифарда. Обществони
гьак я.Алай аям чи общес-
тводда дьавадин шарт-
ларинди хьанва. Чал
дуьньядин капиталист
ампайри санкцияр (кьада-
гьаяр) илитлунихь галаз
сад хьиз, экономикадин
жигьетдай кьети дьава
маламарнава. Гьа ихтин
чавуз чинай са хейлин
тапан мекенатарни,
инвесторарни, члехи
карханайриз сагьивал
ийизвай олигархарни
катнава. Абурун члехи
пулар гьанра-яргьара
ава. Ихтин гьал бес
спекуляциядизни
спекулянтриз лап кьулай-
ди жезвачни? Чи базар-
рал, туьквенра, аптекайра,
маса рекьера шейэрин
ва кьуллугьрин кьиметар
садлагьана цавариз
акьудиз алахьнавайбуру
вужар я? Информаци-
ядин спекулянтризни
гила чуру ниятар чу-
куриз регьят хьанва.
Абуру чи общес-
тводда наразивилинни
гьулгьулайрин гьалар
арадал гьизвачни бес?
Чи душманриз кланза-
вайдини чун мадни
зайиф хьун тушни?Вуч авун лазим я? И
суалдиз чи вири дережа-
йра, сифте нубатда,
Президентди ва гьукумат-
ди жавабар жагьурзава.
И жигьетдай чи госу-
дарстводин СМИ-ярни
кьулухь акьваззавач.Ийикьара (15-март)
"Россия 1" каналдай
тешкилай "60 минут"
передачада иштирак-
кай машгуьр журналист,
политолог, "Милли оборо-
на" журналдин кьилин
редактор Игорь Коротчен-
коди ва масабурни чи
экономика мягькемди,
общество спекулянт-
дикай михьиди хьун
патал чарасуз герек
тир са жерге серенже-
мар кьабулуни теклифар
гана. 1. Уьлкьеда кардик
кьай 5-колоннадин рехь
атлун; 2. "Гьайдаров-
чийрин экономикадин
форумар" лугьудайбуру
эхир эцигин; 3. Либерал-
трикайни корупционер-
рикай госустводин кьуру-
лушар гьавурда дуьзда-
каз туни, информаци-
онный хатасузвал таъ-
минаруни карда ийиз-
вай вири чалишмишвилер,
пулдин члехи такьатар
бада фида лагьай чал
я. И кардин себебни ам
я хьиз, информациядин
чешмедилай (лугьун хьиз,
члехи мажиб кьачуз-
вай телеведущийдилай,
"телегьетрелай") вичиз
аудиториядин ихтибар
кьазанмишиз алакь тавун.
Месела?Чи федеральный кьилин
телеканалри гьар юкьуз
жуьреба-жуьре темайрай
телешоуяр кьалурзава.
Им 90-йисарилай инихь,
кьецепатан телевидени-
дай кьабулна, чи каналри
менфят кьачузвай жанр
я. Телешоу вичин бинеда
дискуссия - жуьреба-
жуьре фикиррал алай
экспертрин арада гьуьжет
тунвай ва гьаф тамашачи-
яр кьватзавай таъсирлу
программа я. Телешоу,
адет яз, халкьдин арада
машгуьр, инсанриз хуш
тир бажарагьлу журнали-
стри тухуда. Ада
экспертрин арада тайин
тир темадай дискуссия
тешкилда ва ида ийида.
Кьейд ийин, эгер дискус-
сия тахьайтла, вири
экспертри гьа "са пада
ягьиз" хьайитла, телепро-
грамма вичин мураддив
агакь тавун мумкин я.
Дискуссия илимдин,
политикадин, экономикадин
(тафават авачиз)
жигьетдай гьакьикьят,
гьахьлувал тайинарна,
виллик фидай виридалайни
менфятлу рехь хькядай,
дегь заманайрилай
инихь авай дуьзгуьн
такьатар.Телевидение вич гьаф
таъсирлу ва багьа,
экспертри ва студиядиз
теклиф-

1

виллик, интернетда хабар
гайивал, Жириновскийдин
ЛДПР-дай тир са депутатди
(малум тир себебралди
адан твар чна кьазвач)
Украина хаталу миллетчи-
ликай, дьавакарвилкай
михьиз авун патал тухуз-
вай махус операциядиз
акси яз экьечизавай жегьилар,
армиядин жергейриз
эверна, а операция физвай
кьадиз реке тунин теклиф
гана. Хьсан кар хьана,
и "ватанпересдив" Госду-
мадин Председатель Вячеслав
Володина гьасятда поли-
тикадин тарс гуналди
жаваб агакьарна: армия
жазаламишдай чка туш,
армияда кьуллугь авун
дамахдин, баркаллу кар я.Гьакьикьятдани. Маса
регионра гьик ятла, заз
чидач, амма чаз гьаф
йисара акьвазвайвал,
дагьустанвийри, гьар са
жегьилди армияда кьул-
лугь авун вичин лайихлу-
вал, кьилин винизвал,
дамахдин кар яз гьисаб-
зава. Абуру чешнелудаказ
кьуллугьзава. Хейлинбуру,
контракт кутлуна, аскер-
виле акьваззава. Армия-
дикай кьил кьакьудзавай
дагьустанвийр жезвач.За фикирзава, депутатди
а гафар чуру ният аваз
лагьайбуру туш. Белки,
адаз вич Ватандихь рикл
кузвай явалу ватанперес
хьиз кьалуриз клан хьана
жеди. Амма политикди
вичин фагьумсузвал кьалур-
на. Нетихада лагьайтла,
бегьемдаказ чуруру тавуна
лагьай гафари политикадинзавай тамашачийри ишти-
ракзавай шоу-программа-
яр иллаки багьаз акьвазза-
вай затлар я. Абурукай
жезмай кьван виниз тир
менфятлувилелди хийир
кьачуна кланда. Жуваз
идеологиядин, руьгьдин
рекция зарар жедайвал
ваь.Кьез акьваз хьиз, бязи
программаяр кьиле фида-
йла, студияда гьихьтин
кьалмакьал акьатзаватла,
сада-садаз гьихьтин
кутуг тавур, намусдик
кьадай гафар лугьузватла.
Зи таниш, педагогвиллин
члехи тежриба авай са
муаллимди лагьана хьиз,
вилликдай рикл алаз
тамашиз хьайи шоу-
программайриз гила вич
килигзамач. Вучиз?- Вучиз лагьайтла, заз
акьваз хьиз, а переда-
чачайра иштиракзавайбуру
чаз, телеатамашачийриз,
кьисни гьуьрмет ийиз-
вач, - кьейдна ада. - Чун
саймазрай, культурадикай,
этикадикай хабар авачир
маргиналрай, агьа дережа-
дин инсанрай кьазва.
Килиг садра, вуч ийиз-
ватла. Студиядиз теклиф-
навай са дишегьлиди
вичин аялдин буба флан
"эстрададин гьед" я
лугьуз тешкирзава,
маса шоуда гьиз "гьед"
(тварар кьуна) шумуд
сеферда гьуьлук хьанатла,
муькуь программада
чара хьанвай (чеб акьул-
диз кьерибуру хьиз акьваз-
вай) виликан папани
гьуьлун месляяр гьалзава.
"Экспертри" футфа
кутазвай абурун арада
кукун-чухун пайда
жезва.Кьве патални мурз
алай яракьрекция адан савадсузвал
кьалурна. Амма сечки-
чийри ихтин, гьазурвал
авачир депутатрикай вуч
фикир ийидатла, адан
кьилиз атанач, ягьалмиш-
виллиз рехь гана. Гьа-
миша рикел хьена кланда:
информация кьве патал
мурз алай хьиз яракь я.
Ада вич фагьумсузвилелди
ишлемишзавай касдал
вичелни хер авун мумкин
я.Винидихь лагьай гафариз
кьуват гун патал кьетлен-
диз кьейд ийиз кланзава.
Психологри фадлай тешки-
рзавайвал, информациядихь
яб акалзавай касди (агьа-
лийри) эвелни-эвел вичив
агакьарзавай хабардин
чешмедиз (гафарин автор-
диз - политикдиз, радиодик-
тордиз, телеведущийдиз,
экспертдиз) кьимет гуда.
Эгер а чешмедилай (рахаз-
вай касдилай) вич яб
акалзавай касдиз кланариз,
адан хуш гьуьгуьлар, ихтибар
вичин патаз гьиз алакьза-
ватла, инсанри адахь яб
акал хьийидач: телевизордин
яру кнопкадал тлугь
илисда. Им кьиле физвай
вакьайрин гьакьикьят
ачухарунин, политикадин
гьавурда дуьздаказ туни,
информационный хатасузвал
таъминаруни карда ийиз-
вай вири чалишмишвилер,
пулдин члехи такьатар
бада фида лагьай чал я.
И кардин себебни ам я
хьиз, информациядин
чешмедилай (лугьун хьиз,
члехи мажиб кьачуз-
вай телеведущийдилай,
"телегьетрелай") вичиз
аудиториядин ихтибар
кьазанмишиз алакь тавун.
Месела?Чи федеральный кьилин
телеканалри гьар юкьуз
жуьреба-жуьре темайрай
телешоуяр кьалурзава.
Им 90-йисарилай инихь,
кьецепатан телевидени-
дай кьабулна, чи каналри
менфят кьачузвай жанр
я. Телешоу вичин бинеда
дискуссия - жуьреба-
жуьре фикиррал алай
экспертрин арада гьуьжет
тунвай ва гьаф тамашачи-
яр кьватзавай таъсирлу
программа я. Телешоу,
адет яз, халкьдин арада
машгуьр, инсанриз хуш
тир бажарагьлу журнали-
стри тухуда. Ада
экспертрин арада тайин
тир темадай дискуссия
тешкилда ва ида ийида.
Кьейд ийин, эгер дискус-
сия тахьайтла, вири
экспертри гьа "са пада
ягьиз" хьайитла, телепро-
грамма вичин мураддив
агакь тавун мумкин я.
Дискуссия илимдин,
политикадин, экономикадин
(тафават авачиз)
жигьетдай гьакьикьят,
гьахьлувал тайинарна,
виллик фидай виридалайни
менфятлу рехь хькядай,
дегь заманайрилай
инихь авай дуьзгуьн
такьатар.Телевидение вич гьаф
таъсирлу ва багьа,
экспертри ва студиядиз
теклиф-- Инал риторикадин суалар
кьезва, - давамарзава муал-
лимди: акьулдиз кьери са
нин ятлани хизанда авай
чуьруьрикай, халкьдиз
такланзавай, бегьерлу
зегьмет чулуна - ваь,
кьабачивилелди миллион-
ралди пулар кьватзавай
ахлакьсуз "гьетерин"
эдебсуз кьарикай федера-
льный телеканалри вуч
мурад аваз лугьузвайди
я? Чи уьлкьеда ибурулай
хьиз, четин, вилик финиз
манйивал гузвай, халкь
тупламиш хьана, вири
кьуватар сад авуна гьална
кланзавай месляяр авачи-
ни? Авазва. Амма телекан-
алра кьвалахзавайбуру
чпин рейтинг, рейтингдиз
килигна чпиз гузвай
реклама, рекламади гьиз-
вай пул "ширин" яз акьваз-
ва. Госустводиги гузвайди
тимил яз гьисабзава. Гьа
икл телевиденидин авторитет,
адаз ийизвай ихтибар
агьуз аватзава. Телевизор-
диз килигдай хуш аму-
кьзавач.Кьейд авун герек я хьиз,
политикадиз талукь яз
чи телеканалри гьар юкьуз
кьалурзавай шоу-переда-
чаяр асул гьисабдай чпин
мураддив агакьзава.
Иштиракчийр асул гьисаб-
дай чеб вири патарихьай
хабардар, дерин чирвилер
авай пешекарар я. Алай
вахтунда виридалайни
гьаф тамашачийр кьватза-
вай абуру гьукуматдин
сиясат информациядин
жигьетдай таъминарзава,
уьлкьедин регьберди
кьабулзавай кьарарин
гьавурда твазва, гьаф
агьалийрин мецел кьез-
вай суалриз тайин жавабар
гузва. Мисал патал Андрей
Норкина НТВ каналда
тухузвай "Место встречи",
халкьдин рикл алай
ОТР каналда Константин
Чурикова ва Оксана
Галькевича тухузвай
"Отражение" программаяр
кьалуриз жеда. Мадни
шадвал гьизвай кар ам
я хьиз, Дагьустандин
телевиденидани гьа ихтин
виниз тир пешекарвал
авай, федеральный
дережадин журналистар,
телеведущийр ава.
Абурун кьвенкьве авайди
машгуьр публицист,
политолог, РД-дин
Халкьдин Собранидин
депутат Ильман Алипулатов
я. Тварар кьунвай журнали-
стар а кардалди тафаватлу
жезва хьиз, абуру аудитория-
диз гьуьрмет, ихтибар
ийизва, чеб телеатамашачийрин
патал алайди кьалурзава.
Кьилди кьачуртла,
Ильман Алипулатова
студиядиз теклифзавай
члехи кьуллугьрал алай
чиновникрин вилик,
чин кьун тавуна,
халкьдин дердийриз
талукь хьиз суалар эцигда,
дердийр гьализ кьумекни
гуда.

(Кьатлама)

Лезги члалан сувариз элкъвена

20-мартдиз Стлал Сулейманан райондин Эминхуьруьн юкъван мектебда лезги члални эдебиятдай кылле феи олимпиадада республикадин 7 райондай 11-классра клелзавай 47 аялди иштиракна. Абурун арада Стлал Сулейманан (22), Къурагъ, Мегъарамдхуьруьн, Хив (гъар санай - 6), Докъузпара (3) ва Дербент, Хасавюрт (гъар санай - 2) районар авай. Мярекатда иштиракун патал Ахцегъ, Рутул районрин, Дербент, Дагъустандин Огни шегъерин администрацийрин образованидин управленийрини теклифдин чарар рекъе тунвайтани, анрай са касни атанвачир. Гъар йисуз кылле тухузвай олимпиада Стлал Сулейманан райондин администрациядин куьмекдалди тешкилнавайбур "Лезги газетдин" редакцияни мергъяматлувилин "ЛЕКИ" фонд тир.

Агъмед МАГЪМУДОВ

Мярекатдин гъурметлу мугъманрин арада Стлал Сулейманан райондин кыл Нариман Абдулмуталибов, "ЛГ"-дин кылин редактор Мегъамед Ибрагъимов, адан заместитель Куругъли Ферзалиев, "ЛЕКИ" фондунин генеральный директор Гъасан Гъасанов, "Этнокультура" хилез регъбервал гузвай Руслан Мегъдиханов, фондунин проектрин менеджер Раиса Жалилова, крар идара ийизвай директор Закир Къагъриманов, Краснодардай хтанвай ватанэгълиар - Максим Садикъовни

Гамлет Алибеков, РД-дин писателрин Союздин лезги секциядин руководитель Владик Батманов, гъакъятчи, филологиядин илимрин кандидат Сардар Абил, дуьнъядин чемпион Велимурад Алхасов, "Лезги ким" проектдин регъбер Имран Гъуьсейнов, районрин администрацийрин образованидин управленийрини начальникар, лезги члалан муаллимар ва масабур авай.

Олимпиада гатлундалди вилик Эминхуьруьн юкъван мектебдин директор Рагъман Османова мугъманар тебрикна, мярекатдихъ хайи члал хуьнин жигъетдай авай важиблувал къейдна, иштиракчийрихъ агалкъунар хуьн алхишна.

Гуьгъуьнлай олимпиададин шартларикай М.Ибрагъимова, Гъ.Гъасанова ва Р.Мегъдиханова ихтилатна. Абуру къвед лагъай сеферда тухузвай и мярекат, вилканди хъиз, ачухдиз, яни чирхчирин, мукъва-кыливиллин алакъайриз килиг тауна, гъар са аялдин къвалахдиз лайихлу кыммет гуналди кылле фидайди къейдна.

Иштиракчийр 4 дестедиз пайнавай. Абуру лезги члални эдебиятдай тестрин жуьреда тукъуьрнавай тапшургуьр, синтаксисдин, морфемайрин разборар, тестдин жуьредин диктант тамамарна. Аялри къвалахар тамамарзавай члавуз Стлал Сулейманан райондин кыл Нариман Абдулмуталибов олимпиада кылле физвай гъаларихъ галаз таниш хъана, вини дережада аваз тешкилунай "Лезги газетдин" редакциядинни "ЛЕКИ" фондунин векилриз сагърай лагъана.

Жюридик Куругъли Ферзалиев (председатель), Мегъамед Ибрагъимов ва Раиса Жалилова квай. Къвалахриз кыммет баллрин къайдада гана. Иштиракчивай къачуз жезвай баллрин вини къадар 70 тир.

Гъалибчийр патал 10 чка тайинарнай. Нетижда и чкайриз агъадихъ галайбур лайихлу хъана:

1-чка - Стлал Сулейманан райондин Испикрин хуьруьн мектебдин ученица **Карина АЛИМУРАДОВА** (62 балл, пулдин пишкеш - **25 агъзур манат**);

2-чка - Стлал Сулейманан райондин Вини Стлалрин мектебдин ученица **Зилефат МЕГЪАМЕДОВА** (60 балл, **20 агъзур манат**);

3-чка - Стлал Сулейманан райондин Агъа Стлалрин мектебдин ученица **Залина ШИХНЕБИЕВА** (57 балл, **15 агъзур манат**);

4-чка - Мегъарамдхуьруьн райондин Хожа-Къазмайрин мектебдин ученик **Шамил АЛХАСОВ** (52 балл, **12 агъзур манат**);

5-чка - Стлал Сулейманан райондин Агъа Стлал-Къазмайрин мектебдин ученица **Алина АСЛАНОВА** (51 балл, **10 агъзур манат**);

6-чка - Мегъарамдхуьруьн райондин Филерин хуьруьн мектебдин ученица **Халумагъа МУСЛИМОВА** (8 агъзур манат);

7-чка - Стлал Сулейманан райондин Шихидхуьруьн мектебдин ученица **Амина ИБРАГЪИМОВА** (6 агъзур манат);

8-чка - Хив райондин Цналрин хуьруьн мектебдин ученик **Абдул РАМАЗАНОВ** (4 агъзур манат);

9-чка - Къурагъ райондин Кирийрин хуьруьн РФ-дин Игит З.Батманован тлварунихъ галай школа-интернатдин ученица **Мерихан ФАТАГЪОВА** (3 агъзур манат);

10-чка - Стлал Сулейманан райондин

Цийихуьруьн мектебдин ученик **Мегъамед АЛЛАГЪКЪУЛИЕВ** (2 агъзур манат).

Пулдин пишкешрилай гъейри, къвенкъвечи чкаяр къур аялриз тешкилатчийрин патай дипломар, иердиз тукъуьрнавай члаварганар (календарь) ва "Пак Къуръан ва адан манайрин таржума лезги члал" (таржумачи - диндин алим Ямин Мегъамедов) ва "Пайгъамбардин ﷺ уьмуьрдин рехъ" ктабар гана. **1-5-чкаяр** къур аялрин муаллимрив - **3 агъзур, 6-10-чкаяр** къур аялрин муаллимрив **2 агъзур манатдин** къадарда аваз пулдин премиярни гъурметдин грамотаяр вахкана.

Олимпиададин кылин савкъат - принтер (ам маса къачун патал РФ-дин Президентдин патав гвай РД -дин Гъамишалуьг Векилханадин Обществени Советдин член, "Лезги газетдин" редакциядин амадаг Мурад Мегъамедкеримова **18 агъзур манат** чара авунвай) **1-чка** къур **Карина АЛИМУРАДОВАДИЗ** гана.

Мярекатдин сергъятра аваз лезги писателрин Союзди (председатель - Сардар Абил) иштиракчийрин арада лезги члал хъсандиз шиьрар клелунай конкурс кылле тухвана ва гъалиб хъайи пуд аялдив Союздин патай дипломар вахкана.

М.Ибрагъимова олимпиада тешкилиз куьмек гунай Эминхуьруьн юкъван мектебдин директор **Рагъман ОСМАНОВАН**, клелунрин рекъай адан заместитель **Румина РАМАЗАНОВАДИН** ва и мектебдин лезги члалан муаллим **Жамилия ЖИГЕРОВАДИН** зегъмет "Лезги газетдин" редакциядин патай гъурметдин грамотаяр гуналди къейдна. Ада гъакни лезги члал хуьник ва вилик тухуник кьетен пай кутунай "ЛЕКИ" фондунин "Этнокультура" хилез регъбервал гузвай **Руслан МЕГЪДИХАНОВАЗНИ** Хасавюрт райондин Цийи Къурушрин хуьруьн 1-нумрадин мектебдин муаллим **Гъажи КЪАЗИЕВАЗ** "Лезги газет" - 100 йис" медалар гана.

"ЛЕКИ" фондунин патай Р.Мегъдиханова гъурметдин грамотаяр Нариман Абдулмуталибовав, Рагъман Османовав, Мегъамед Ибрагъимовав, Куругъли Ферзалиевав ва меценат Шагъпаз Асахановав вахкана.

Мярекатдин эхирдай са къадар мугъманри - Шамсудин Магъамдарова, Фикрет Агъмедова, Гъажи Къазиева, Максим Садикъова, Закир Къагъриманова, Имран Гъуьсейнова ва масабур Эминхуьре лезги

члалай кылле тухванвай олимпиада гъакъикъятдани лишанлу вакъиа - лезги члалан сувар хъайиди, адахъ акъалтзавай несилар хайи члал мадни дериндай чирунал желб авунин карда еке метлеб авайди къейдна.

Олимпиададиз атанвай вири мугъманриз, иштиракчийриз мектебдин столовойда суфраяр ачухнавай.

Рикел хкин, "Лезги газетдин" редакциядини "ЛЕКИ" фондуни лезги члалай тешкилнавай сад лагъай олимпиада алатай йисуз кылле фенай. Ана республикадин 9 муниципалитетдай 52 аялди иштиракнай.

Члалан форум

Чи мухбир

"Чна Дагъустанда авай гъар са халкъдал, гъар са члал дамахун герек я. Тайин халкъдин члал адан медениятдин ирс хуьзвай, ам акъалтзавай несилрал агакъарзавай алат я. Савадлуздак тешкилнавай члалан сиясатди лезги халкъдин милли медениятдин дибар мягъкем хуьниз таъсирда", - лагъана ДГПУ-дин ректор Нариман Асварова, 21-мартдиз Махачкъалада "Лезги члал: хуьнин ва вилик финин рекъер" лишандик кваз кылле феи форум ачухдайла.

Лезги члалан месэляяр веревирд авуниз талукъарнавай мярекатда РД-дин милли сиясатдин ва динрин крарин рекъай министр Энрик Муслимова, республикадин Халкъдин Собранидин депутатар тир Ильман Алипулатовани Марат Алиярова, филологиядин илимрин доктор Фаида Гъаниевади, "Лезги газетдин" кылин редактор Мегъамед Ибрагъимов, РЦО-дин директор Анжела Байрамбекова, Тахо-Годидин тлварунихъ галай педагогикадин институтдин директор Альбина Аруховади, лезги члал акъатзавай "Ас-салам" газетдин векил Сефихан Алиханова, алимри, жемиятдин деятелри, студентри иштиракна.

- Гъайиф хьи, - къейдна вичин рахунра Энрик Муслимова, - кье чун сифте нубатда хайи члал хуьникай, анжах ахпа ам вилик тухуникай рахуниз мажбур жезва. Вири месэлярихъ умуми дуьул ава: чаз хайи члал рахаз, клелиз, кхъиз чир хуьн герек я. И карни хизандин къене чирна кланзава. Хизанда гатлунзавай и къвалах гуьгъуьнлай аялрин бахчайрани мектебра давамарунихъ хайи члал хуьнин жигъетдай еке метлеб ава, - лагъана министрди.

Мярекатдин сергъятра аваз са жерге иштиракчийр - филологиядин илимрин кандидат Владимир Бабаев, Ильман Алипулатов, Альбина Арухова, Марат Алияров, Мегъамед Ибрагъимов, РД-дин писателрин Союздин лезги секциядин регъбер Владик Батманов ва масабур рахана. Абуру алай вахтунда лезги члал авай гъалдикай чпин фикрар лагъана, тлал алай бязи месэляяр къарагъарна.

Кылди къачуртла, Ильман Алипулатова республикада хайи члалариз талукъарнавай форумар, конференцияр мукъвал-мукъвал тухузвайди, амма анрал веревирдзавай месэляяр гъал тауна амуькъзавайди къейдна.

Алим Фаида Гъаниевади члаларин месэляриз талукъарнавай бязи форумар тухвана лагъай са тлвар паталди тешкилзавайди яз гъисабзава. "Члал авай гъал, адан къисмет гъихътинди ятла веревирдзавай мярекатдиз, сифте нубатда, члалан пешекарриз - алимриз, муаллимриз, шаирризни гъакъатчийриз, са гафуналди, чпин уьмуьр хайи члалахъ галаз алакълу авунвайбуруз теклифун герек тир. Тахъайтла, арадал лугъезвайбур "авуна кланда", "хъана кланда" лугъудай къуру гафар я", - лагъана алимди.

Мегъамед Ибрагъимова Азербайжанда авай лезги хуьрерин мектебра лезги члалай тарсар гудай учебникай китвал авайдакай, "Джигит ТВ" проектдин регъбер Имран Гъуьсейнова аялриз лап гъвечи члавалай лезги члал чирунин карда видеопроктар (хайи члал члугунвай мультфильмаяр, махар, къугъунар) арадал гъунихъ еке метлеб авайдакай хабар гана.

Эхирдай ДГПУ-дин профессор Шайдабег Мирзоева форумдал веревирд авур важиблу месэляяр резолюциядик кутунин теклиф гана.

Мярекатдин сергъятра аваз клелунра тафаватлу хъайи са шумуд студентдив Марат Алиярова пулдин пишкешар вахкана, Энрик Муслимова ДГПУ-дин ректор Нариман Асварован зегъмет РД-дин милли сиясатдин ва динрин крарин рекъай министерстводин Гъурметдин знак гуналди къейдна.

Баркаллу хизан

Адалатлувилинин терез гваз...

Шихмегамед МУРСАЛОВ,
ФЛНКА-дин Москвада авай
векил

Стпал Сулейманан райондин Зугърабахуряй тир Юнусоврин хизан - бубани пуд хва - Россиядин къанун-къайда хуьдай органра чпин везифаяр намуслудаказ къилиз акъудзавайбурукай я. Гъа са вахтунда абуру чи уьлкведин юридический илим ва къуватдихъ галаз алакълу къурулуш еримлу авунин кардикни чпин лайихлу пай кузав. Са хизанда санлай 4 кас алимар-юристар, пудни (бубани къве хва) полковникар тир, Россиядин абадвал патал гъакъсигъвилелди зегъмет члугвазвай ксар къенин юкъуз чал гзаф гьалтзавач.

Хизандин къил ЮНУСОВ Абдулжабар Агъабалаевич - полковник, юристин илимрин доктор, Россиядин ФСИН-дин (Федеральная служба исполнения наказаний) Академиядин юрфақдин государствовин ва праводин теориядин кафедрани профессор я. Ам члехи хъайи хизанда 10 аял авай. Бубади Ватандин Члехи дяведа къилиз-къилиз иштиракна. Квалитиз бедендал хер хъанваз хтана. 1949-йисуз Зугърабахуряе лежбердин хизанда дидедиз хъайи Абдулжабаран хиве, гъеле 7-8 йиса аваз, квалитиз майишатдин квалитиз авун, бубадин паталай хипер ва малар хуьз кумекар гун гъатнай. Гатун каникулриз лагъайтла, датлана квалитиз квалитиз авун, 8 йисан школа акъалтларайла, ам Сергокъаладин педагогвилдин училищедиз гъахъна. 1967-йисуз анаг куьтягъна, Дербентдин, Гуниб райондин юкван школайра муаллимвиле квалитиз авун. 1968-1971-йисара СССР-дин ВМФ-да (Военно-морской флот) къуллугъ авуналди, жегъилди Ватандин вилик вичин буржи тамарна. 1971-1972-йисара ада Туркменистандин ва Узбекистандин нефтлани мяденра зегъмет члугуна. Амма рикле чирвилер къачунин мурад авай жегъил 1973-йисуз, 4-сеферда чалишмиш хъуналди, СССР-дин МВД-дин Ташкентда авай высший школадин юрфақдин гъахъна. 1977-йисуз анаг агалкъунралди акъалтларна, уголовный розыскдин рекъай пешекарвал къачуна. 1982-йисуз Москвада СССР-дин МВД-дин Академиядин келунар акъалтларна. 1995 ва 2005-йисара Москвада РФ-дин МВД-дин Академияда юридический илимрин кандидатвилдин ва докторвилдин диссертация хвена.

1972-йисалай 1990-йисалди Абдулжабар Юнусов Бухарадин, Самарканддин, Ташкентдин обла-

стрин, Узбекистан, Таджикистан, Дагъустан республикайрин МВД-рин ва УИС-рин къурулушра жавабдар жуьреба-жуьре къуллугърал хъана. Афгъанистандин дяведин вахтунда ада уьлкведин МВД-дин къиле авай ксарин къилдин тапшуругъар къилиз акъудна. 1990-йисалай чи ватангъели илимдинни педагогвилдин квалитиз машгъл жезва. Ам ФСИН-дин Управленидин ва праводин Академиядин Государствовин аттестациядин предметный ва приённый комиссийрин, гъакни диссертацийрин Советдин член я. А. Юнусов машгъл жезвай хилерал къилди акъвазайтла, абурук инсандин ихтиярар хуьн таъминаруни, къанун-къайда хуьдай, государствовин властдин ва чкадин самоуправленидин органрин везифаяр къилиз акъудзавай ксари чпин квалитиз закондихъ галаз къурвал къилиз акъудуниз талукъ месэляяр акатзава.

Абдулжабар Юнусов 12 монографиядин, келунин 30 пособидин, келунинни методикадин 55-далай виниз квалитиз автор я. Жуьреба-жуьре темайрай адан 250-далай виниз тезисар ва макъалаяр, гъа гъисабдай яз международный журналрани, чапнава. Россиядин МВД-ди чагдай акъудай 4 учебникдиз ада рецензияр хъена. Ам гъакни юриствилин пешедай келунин идараяр паталди тир "Обеспечение прав человека" изданидин соавторни я. Эхиримжи йисара докторвилдин - 5 ва кандидатвилдин 23 диссертация хуьнин рекъай оппонент яз докладыр авуна. Адан регъбервилек кваз кандидатвилдин 9 диссертация гъазурна, алимвилдин де-режаяр къачун патал ада 30-далай виниз соискательриз консультацийр гана. А.А. Юнусова юридический илимрай ("Теория и практика обеспечения прав человека в деятельности уголовно-исполнительной системы России") илимдинни педагогвилдин школадиз регъбервал гузва.

Абдулжабар Агъабалаевич зегъметдин 56 йисан стаж ава, къайда-къанун хуьдай органра ада 50 йисуз къуллугъна. Вири чайра ам виниз тир жавабдарвал хиве аваз зегъмет члугвазвай инсан, лизим карда вилик экечилз, вичин гъилик квай ксарихъ галаз кардин гъавурда аваз квалитиз алакълдай регъбер, тешкилатчилвилдин кар алакълунин ерийрикай менфят къачуналди, гъар са карда хъсан не-тижаяр къазанмишиз алакълдай къуллугъчи яз тафаватлу хъана. Адан гъакъсигъ зегъмет гъукуматдин хейлин шабагъралди къейднава. Ик, Абдулжабар Агъабалаевич "Намуслудаказ къуллугъ авунай" I, II, III дережайрин, "Россиядин МВД-дин 200 йис", "За доблесть в службе" медалрин, "Буржидиз вадилувилай" хурудал алкълурдай лшандин, "Жуьрэтлувилай" Узбекистандин, Чернобылдин АЭС-дин мусибатдин 25 йисаз талукъ медалрин сагъиб я. Ам РФ-дин МВД-дин министрдин Гъурметдин грамотадиз къве сеферда лайихлу хъана. Россиядин ФСИН-дин директорди уголовно-исполнительный къурулуш патал виниз тир пешекарвал авай кадрияр гъазурунай, квалитиз еке агалкъунар къазанмишунай Абдулжабар Юнусов къве сеферда гъурметдин грамотайралди къейдна.

Инал аз адан инсанвилдин ерийрикайни лугъуз квалитиз авай ФЛНКА-дин Рязанда авай филиалдин квалитиз вичин пайни кузав. Мукъвал-мукъвал ам Москвадизни къведа, ФЛНКА-дин заседанийра иштиракда. Ихътин рухвайрал чи халкъдивай гъахълудаказ дамахиз жезда.

ЮНУСОВ Муслим Абдулжабарович полковник, Россиядин ФСИН-дин гражданвилдин праводин ва процессдин кафедрани доцент я. Ам 1979-йисуз Узбекистанда дидедиз хъана. Ташкентда Суворован училище акъалтларна. Зегъметдин рехъ къенепатан крарин органра башламишна. Узбекистандин МВД-дин Академиядиз гъахъай ада са йисалай Россиядин МВД-дин Челябинскда авай юридический институтдиз перевод къачуна. Анаг акъалтларай 2000-йисалай ам и шегъердин ЛОВД-дин силсчивиле квалитиз эгечина. 2002-йисан февралдиз ада Челябинскдин юридический институтда гражданвилдин праводин дисциплинадин кафедрани преподавателвилдин везифаяр къилиз акъудзава. Гъа и йисан октябрдиз ам винидихъ твар къунвай институтда очникаказ адъюнктурадиз гъахъна. Анаг куьтягъна, 2005-йисан октябрдиз ам твар къунвай вузда преподавателвилдин везифайриз эгеч хъува. Юристин илимрин кандидатвилдин диссертация агалкъунралди хвена. 2008-йисан октябрдиз ада Россиядин ФСИН-дин Академиядин юрфақда гражданвилдин праводин ва процессдин кафедрани доцент яз квалитиз авун. М. Юнусова Римдин праводай, зегъметдин праводай ва арбитражный процессдай тарсар гузва. Ада илимдинни тежрибадин, гъа гъисабдай яз международный конференциядин ва семинаррин, гъакни адъюнктрин ва соискательрин диссертацийриз ва авторефератриз рецензияр гуни квалитиз авун датлана иштиракзава. 2010-йисуз РФ-дин Президентдин патав гъай хуьруьн майишатдин ва государствовин къуллугъдин академиядин экономикадин факультетни акъалтларай ада государствовин гражданвилдин къуллугъдин вакантный къуллугърал ксар хъагъуни талукъ конкурсра аслу тушир экспертдин ерида аваз, Рязандин областдин гъукуматдин аппаратдин законопроектрин квалитиз таъминаруни отделда праводин месэлайрай консультант язни жавабдар везифаяр къилиз акъудзава.

М. Юнусов 2012-йисуз "Рязандин областдин йисан юрист" премиядин "Гражданвилдин общество вилик тухунин пай кутунай" номинациядай лауреат я. Буба хъиз, Муслим Юнусовни, "Намуслу къул-

лугъдай" I, II, III дережайрин медалрин сагъиб я. Ам илимдинни ахтармишунрин квалитиз активни-даказ машгъл жезва. Муслим Абдулжабарович илимдин 100-далай виниз макъалаяр, 4 монография, 15 пособие ва келунинни методикадин 30-далай виниз квалитиз чагдай акъуднава. Алай вахтунда ам докторвилдин диссертация кхынал машгъл я.

ЮНУСОВ Эмзари Абдулжабарович полковник, Россиядин ФСИН-дин илимдинни ахтармишунрин институтдин координациядин, илимдинни ахтармишунрин квалитиз пландик кутунин ва тешкилуни отделдин начальник я. Ам 1982-йисуз Узбекистанда дидедиз хъана. Челябинскда юкван мектеб акъалтларна. 1999-йисан августдиз ада крарин органра ва УИС-да зегъмет члугвазав. 2003-йисуз адани, члехи стхади хъиз, Россиядин МВД-дин Челябинскда авай юридический институт акъалтларна, "Юриспруденция" пешекарвал къачуна. Гъа йисан апрелдиз ам Южно-Уральский УВД-дин экономикадиз талукъ тахсиркарвилерихъ галаз жегъмет члугвадай отделда оперуполномоченныйвиле квалитиз эгечина. 2004-йисан октябрдиз ам Россиядин МВД-дин Москвада авай Академиядин адъюнктурадиз гъахъна. 2008-йисан декабрдиз кандидатвилдин диссертация агалкъунралди хвена. 2009-йисалай 2019-йисалди Россиядин ФСИН-дин Академияда кафедрани доцент яз квалитиз авун, ада государствовин ва праводин теориядай, Россиядин конституциядин праводай, къецепатан уьлквейрин конституциядин праводай тарсар гана. 2019-йисуз ам Россиядин ФСИН-дин НИИ-дин отделдин начальнивиле тайинарна.

Эмзари Абдулжабарович илимдин 100-далай виниз квалитиз авун, 6 монографиядин, келунин 12 пособидин, келунинни методикадин 32 квалитиз автор я. Адани, члехи стха Муслима хъиз, государствовин теориядай ва праводай ГАКдин квалитиз илимдинни тежрибадин, гъа гъисабдай яз международный конференциядин ва семинарра, гъакни адъюнктрин ва соискательрин диссертацийриз ва авторефератриз рецензияр гуни крарани датлана иштиракзава. Ам Вири-Россиядин пешекаррин "Правовая Россия" конкурсдин "Конституциядин (государственное право)" номинациядай лауреат (2010-йис) я. 2010-йисуз ада Рязандин областдин закондик, дустагъра тунвай ксар яшайишдин рекъай адаптациядиз талукъ проект патал теклифар гъазуруни квалитиз авун, аслу тушир экспертдин ерида аваз, активни-каз иштиракна. 2011-йисуз ам Рос-

сиядин Федерациядай къецепатаз физвай ва Россиядин Федерациядиз маса уьлквейрай къевезвай ксариз, къилди къачуртла, залан ва лап залан тахсиркарвилер авунай дустагъ атлугъвай къецепатан уьлквейрин гражданаар ва я гражданство авачир ксар патал мажбуринамаяр тайинаруни гъакъиндай Россиядин ФСИН-дин Академияди тайинарнавай пландин бинедаллаз, 2020-йисалди Россиядин Федерациядин УИС-дин къурулуш вилик финихъ элкълуьрнавай концепциядин положенияр къилиз акъудун яз ФЗ-да дегишвилер туниз талукъ теклифар гудай рабочий дестедин регъбер тир. Ам гъакни "Россиядин юристрин Ассоциация" общественный тешкилатдин, Рязандин областдин коррупциядихъ галаз жегъмет члугвадай нормативно-правовой акттарин экспертизаяр къиле тухудай комитетдин членни тир.

Э. Юнусов Россиядин ФСИН-дин Гъурметдин грамотадиз, "Намуслу къуллугъдай" I, II, III дережайрин медалрин сагъиб я. Ам гимнастикадай Узбекистандин ва Азиядин чемпион, спортдин мастерни я. Алай вахтунда ам докторвилдин диссертация кхынал машгъл я.

ЮНУСОВ Самур Абдулжабарович майор, Россиядин ФСИН-дин илимдинни ахтармишунрин институтдин илимдин члехи къуллугъчи я. Ам 1988-йисуз Ташкентда дидедиз хъана. 2005-йисуз Челябинскда юкван школа акъалтларай ам Россиядин МВД-дин юридический институтдиз гъахъна. 2008-йисуз ада Рязандин перевод вахъчуна, ина Россиядин ФСИН-дин Академия агалкъунралди акъалтларна, "Юриспруденция" пешекарвал къачуна. 2015-йисуз ада Москвадин экономикадин ва праводин академия (экономикадин факультет) акъалтларна. 2010-йисан октябрдиз 2013-йисан сентябрдалди ада Россиядин ФСИН-дин Академиядин адъюнктурада келна. 2014-йисан декабрдиз юридический илимрин кандидатвилдин диссертация агалкъунралди хвена. 2013-2015-йисара винидихъ твар къунвай вузда преподаватель-методист яз, 2015-2020-йисара Россиядин ФСИН-дин Академиядин юридический факультетдин административный ва финансин праводин кафедрани старший преподавателвиле зегъмет члугуна. Алай вахтунда ам Россиядин ФСИН-дин НИИ-да илимдин члехи къуллугъчи я. Ада докторвилдин диссертацияни кхъизва. С. Юнусов Россиядин ФСИН-дин жегъил алимрин Советдин член я, 3 монографиядин, 9 пособидин, келунинни методикадин 18 материалдин, 80-далай виниз макъалайрин соавтор я.

Къиметар хкажунал инсанри гъизва

Жасмина САИДОВА

Алай вахтунда уьлкведа арадал атанвай яшайишдинни экономикадин муракаб шартлара республикадин карчийрин кваллахдин къетенвилерин, госуларстводин патай куьмекдин серенжемрикай менфят къачуна, шейэрин къиметар датлана дегиш хьунин ва са жерге маса месэлайрин гъавурда тун патал 21-декабрдин республикадин "Дагъустандин правда" газетдин майдандал РД-дин промьшленностдин ва алишверишдин министр Низам Халиловахъ галаз пресс-конференция кыле фена. Мярекатда гъакни республикадин са жерге чехи туьквенрин векилри, кылди къачуртла, "Зеленое яблоко" супермаркетдин директор Къизтамум Мансуровади, "Эхнатон" сетдин директордин заместитель Омар Муьгъуьдинова ва "Европейский" ТЦ-дин къуллугъчи Ибрагъим Багъомедова иштиракна.

Министрди гъавурда турвал, къвед-пуд гъафтедин вилик республикада шейэрин къиметар садлагъана хкаж хьун агъалийри чпи тлебии тушиз (ажитаж) арадал гъана. Россиядин аксина кардик кутунвай басрухдин серенжемрин нетижада гъалар члур хьуникай кичле тир инсанри туьквенрин дезгейрлай гъатта вири шейэр тарашиз башламышна. Асул гъисабдай и месэла яргалди хуьз жедай суьрсетрин (члахар, гъуьр, кинияр, шекер) ва недай суьрсет тушир хилез талуьк я.

"Чи карчийр ихьтин гъалариз гъазур тушир. Идалайни гъейри, икъван еке къарма-къариш арадал атуник ина-ана пайда жезвай къалп хабаррини еке пай кутуна. Бахтундай, чавай чи туьквенрин дезгейрлай недай шейэр ва маса метягъ михьиз квахъуникай кыл къакъудиз хъана. Эхъ, къиметар хкаж жезва, гъик лагъайтла, чи уьлкведа къенин йикъан гъакъикъат гъахьтинди я. Амма чна и кардал гуьзчивал ийиз, лап гъаф хкажзавай дуьшуьшризи фикир гуз алахъзава. Ахтармишзавай делилар чна гъар юкъуз Россиядин Федерациядин Координациядин центрадиз рекъе твазана. Идалайни гъейри, аниз чна республикада авай и ва я маса жуьре не-дай суьрсетризи талуьк запасрин гъакъиндай делилар ракъурзава", - къейдна Н.Халилова. Ада малумаривал, алай вахтунда республикада недай суьрсетдин запасар, хуьдай вахтунлай аслу яз, 10-30 югъ фикирда къуна, бязи шейэр лагъайтла, пуд вацран вахтунлай гъазурзава. Амма чнахъ фадлай вичикай лугъузвай, ятлани къенин йикъалди гъал тавунвай еке месэла ава - республикада гъаф къадар суьрсет яргал вахтунда хуьз жедай

складар авач, гъаниз килигна, карчийр шейэр машинрай маса гуниз мажбур я. Уьлкведин са жерге шегъеррай михьиз квахънавай суьрсетрин (шекер, гъуьр) кытвилекай Дагъустан Республикадивай кыл къакъудиз алакънава.

"Чун санлай маса гузвай карханайрихъ ва муниципалитетрин килерихъ галаз датлана алакъада ава, арадал къезвай месэлаяр тади гъалда гъяли алахъзава. Эхиримжи гъафтедин вахтунда, къейд ийин, агъалийрин арада къарма-къаришвал амач, регионри лагъайтла, Россиядин заводрихъ галаз алакъаяр гуьнгъуна хутазава. Са гафуналди, республикада гъам недай суьрсет, гъамни маса шейэрни бес къадарда авазва", - алава хъувуна министрди.

Гъалар гуьнгъуна аваз хуьнин месэладиз талуьк яз министрди къейд авурвал, РД-дин Минпромторгдин пешекарар гъам санлай шей маса гузвай складар, гъамни кура-кура гузвай туьквенар ахтармишун патал республикадин са шумуд шегъердиз фена. И жигъетдай интернетда пайда жезвай гъар са малуматдиз фикир гана. Ахтармишунин нетижада чир хъайивал, чехи пай малуматар къалпбур, гъалар гуьнгъунай акъудун патал кутазвай футфадинбур яз хъана. Гъаниз килигна, министрди республикадин агъалийризи инай-анай ван къезвай какатай хабаррихъ яб акал тавуниз, гъа са вахтунда къиметар хкажунин макъсаддалди складар агалзавай, я тахъайтла, лап багъа къиметар эцигзавай дуьшуьшрикай официалный органриз хабар гуниз эвер гана. Абурун аксина УФАС-ди ва РД-дин Прокуратуради серенжемар къабулзава.

Гъа са вахтунда базардин экономикадин шартлара и ва я маса суьрсет багъаз маса гузвай карчийрлай арзаферзе авун манасуз кар хъиз аквазва. "Зи хуси туьквен я, гъик кландатла, гъакл маса гуда" лугъудайбурни мукъвал-мукъвал гъалтзава эхир.

"Гъелбетда, базардин экономикадин шартлара шей акъудзавайданни ам маса гузвайдан арада гуьзчивалдай органар гъатуни а шейинин кытвал (дефицит) арадал гъун мумкин я. Гъа са вахтунда госуларстводиз бязи шейэрин къиметризи таъсирдай къайдаяр ава. Инал, мисал яз, коронавирсудин тегъуьн башламыш хъайи вахт риклел хкиз жедда. А члавуз госуларстводин Къилин тапшуругъдалди шекердин ва набататрин ягълудин къиметар хуьн патал субсидияр чара авунай. А серенжемар себеб яз, республикадиз и суьрсет агъуз тир къиметрай гъидай ва, талуьк яз, туьквенризи абур хкаж тавунвай къиметрай маса гудай мумкинвал тешкилна", - къейдна Н.Халилова.

Мярекатда иштираклай алишверишдин сетрин векилрини вацран эвелдай

туьквенра аваз хъайи ва нетижада шейэрин къиметар садлагъана виниз акъудай къарма-къаришдин гъалар секин хъанвайди къейдна. Ик, Къизтамум Мансуровадин гафаралди, вацран сифтегъан къве гъафтеда агъалийри шейэр гъаф къадарра, яргал вахтунда игътият патал маса къачузвай. Гъаниз килигна, "Зеленое яблоко" сетда са гъилиз маса гудай шейэрин къадардиз талуьк сергъятвилер кардик кутунай.

"Метягъдин запасар чнахъ бес къадар авазвай, амма абур муьштерийрин велвела патал фикирда къунвачир, гъелбетда. Ихьтин гъалар арадал гъунихъ, къейд ийин, са себебни авачир. Чун инсанар гъавурда тваз алахъзавай, гъик лагъайтла, тлугъвалдин гъалар алуькълани, инсанри суьрсет тарашнай, амма ахпа гъаф шейэр гадардай

чкадал атана. Гъаниз килигна, муьштерийр секин хъун лазим я - шейэрин кытвал авач. Гъикъван куьне велвела туртла, гъакъван гъаф къиметар хкаж жезва", - лагъана Къ.Мансуровади.

"Чун и месэлада дуьвулар ваъ, тарал алай пешер я, чна шейэр арадал гъизвач, чи везифа метягъ, санай къачуна, масана ам, са гъвечли процент эцигна, маса гуникай ибарат я. Гъаниз килигна, къиметар хкажунин тахсир чи хиве твамир" - ик жаваб гана къиметризи талуьк суалдиз Ибрагъим Багъомедова. Туьквенрин векилри гъавурда турвал, суьрсетдин маса гудай къимет ам маса къачузвай къиметдилай аслу я. Эхиримжидаз лагъайтла, гъа жергедай яз транспортдин логистика (метягъ агакъарзавай рекъер) дегиш хъуни таъсирзава.

"Базарда гъалар арадал гъизвайди муьштерийрин игътияжри ва туьквенрин теклифри я. Маса гузвай метягъдин асул пай къецепатан уьлквейрай гъизва, гъаниз килигна, абурун къиметар тайинардайла, валютайрин (доллар, евро) къиметар гъисаба къазва. Къиметар хкаж хъунни гъа идахъ галаз алакълалу я. Чун лагъайтла, базарда гуьжетдай хийирлу таъминчийрихъ къеъкъезва. Чна дезгейрал шейэр гъикъван уьз къиметдай эцигъайтла, гъакъван гъаф муьштерийрин фикир желбда. Идалайни гъейри, чна чи туьквенра "регъимлувилдин дезгейр" хуьзва. Ик, месела, туьквендиз атай гъар са касдиз инай фу пулсуздаказ къачудай мумкинвал ава. Чна ихьтин дезгейр гъар юкъуз 6-7 агъзур манатдин суьрсетралди ацлурзава. Гъар са касдивай инай гречка, гъуьр ва маса шейэр (пуд жуьредилай гъаф тушиз) пулсуздаказ къачудай жезва. Идалайни гъейри, вилик Рамазандин варз ква. Идахъ галаз алакълалу яз, чаз гъа жергедай некледикай гъазурзавай суьрсетрин таъминчийрихъ галазни са юкъуз гъизвай метягъ винел квил эциг тавуна гунин гъакъиндай икърар жез кланзава. Чнани ам инсанриз гъа къиметрай маса гуда. Гъи суьрсет ва мус уьз къиметдай маса гудатла, чна виликамаз соцсетрин куьмекдалди раижда", - малумарна Омар Муьгъуьдинова.

Алуькзавай Рамазандин вацракай ихтилат давамарун яз (и вацра, эхиримжи ийсара адет хъанвайвал, недай суьрсетрин къиметар садлагъана хкаж жезва), алишверишдин сетрин векилри агъалийривай суварин вилик йикъара туьквенра къалабулуьхдин, къарма-къаришдин гъалар арадал гъун тавун тлаабна, гъик лагъайтла, базардин экономикадин асул къанун якъин я: виниз тир игътияж арадал атайла, теклифни багъади жезва.

Хуьруьн майишат Гатфарин чуьлдин кваллахар

Хазран КЪАСУМОВ

Дуьньядин са шумуд уьлкведи Россиядиз талуьк санкцияр къабулуни хуьруьн майишатдин суьрсет гъасилзавайбурун вилик тайин везифаяр эцигнава. Абуруни хуьруьн майишатдин метлеб авай мулкарикай тамавилелди менфят къачуникай, чкайрал гъасилзавай бегъердин къадар артухаруникай, жезмай къван хуьруьн майишат вилик тухуникай ибарат я. Стлал Сулейманан райондин администрацияда кыле феийи соцещанидал муниципалитетдин кыле авайбуру хуьруьн майишатдин карханайрин, КФХ-рин, арендаторрин виликни и жигъетдай тайин везифаяр эцигна.

Эхиримжи вахтара арадал атанвай гъалар райондин зегъметчийри чпини гъиссзава. Абуру вири къуватар алай йисан бегъердин мягъкем бине кутунал желбнава. И кар къалурун патал чаз райондин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин управленидай гайи делилрал са тимил гегъеншдиз акъвазиз кланзава.

Цинин бегъер патал районда шазан зулуьхъай 853 гектарда техилар цана. Санлай къачурла, никлер хъсан гъалда ава. Алай йисуз районда 170 гектарда гатфарин къуьл, 100 гектардилай виниз майданра нехв цадай фикир ава.

Картуфдиз гъахълудаказ къвед лагъай фу лугъуьзава. Чехи майданра картуфар цунал машгъл жезвай хуьруьн майишатдин карханаяр, фермервилинни лежбервилин майишатар районда авач. Ятлани алай йисуз районда кылдин ксарин куьмекчи майишатра ва арендаторрин участкара, санлай къачурла, саки 280 гектарда картуфар цун пландик кутунва. Цийи Макъарин, Эминхуьруьн ва Зардияндин зонайра агъалийри квалерихъ галай чилин участкара картуфар цаз эгечнава. И кардин яваш-яваш маса хуьрерин агъалиярни эгечзава. Мадни шадвал кутадай кар я: дагъдин участкара картуфар цаз кланзавай, и кар патал чил гъазурнавай ксарни ава.

Пешекарри лугъузвайвал, райондин мулкар картуфар цуниз са артух ярашугъ туш, гъавилляй бегъерлувални агъузди я. Ятлани инсанри чпин салара хизанрин игътияжар патал картуфар цазва.

Гъакни хуьрерин агъалийри чпин квалерихъ галай участкара, салара хуси игътияжар патал чичекар, серкер, келемар, газарар, чугъндурар, афнияр цада. Икъван члавалди агъалийри, санлай къачурла, 40 гектарда чичекар ва серкер цанва.

Районда салан майваяр асул гъисабдай теплицайрин майишатра гъасилзава. Ида агъалияр йисан кыляй-кылизи таза помидорралди таъминардай мумкинвал гузва. Идалайни гъейри, салан майваяр ачу майданрани цада.

Эхиримжи ийсара районда гатун халияр ва къарпузарни цазва, саларай абурун тарифдин бегъерарни вахчуьза. Алай йисузни абур кылдин ксарин ва арендаторрин участкара, санлай къачурла, 101 гектарда цада.

Районда малдарвални йисалай-суз виликди физва. И кардиз инвесторри райондин мулкунал малдарвилин чехи комплексар кардик кутуни екедаказ куьмек гузва. Гъелбетда, малдарвал вилик тухун, маларин ва лапагрин къадар артухарун патал абуруз бес къадар алафни гъазурун лазим я. И кар фикирда къуналди, районда алай йисуз 469 гектарда, векъин тумар цун планламышнава. "Горец" ООО-ди 59 гектарда са йисан ва 86 гектарда гъаф йисарин векъин тумар цанва. 89 гектар вилик йисарин векъин уьруьшарни ава.

Алай йисуз райондин карханайри 556 гектарда багълар ва 110, 5 гектарда уьзъмлухар кутунва.

Гатфарин чуьлдин кваллахар кыле тухунал машгъл хуьруьн майишатдин карханайрихъ, хуьрерин зегъметчийрихъ элкъвена, лугъуз кланзава: къез къуьватар хуьрай, халкъдин суфра берекатлу ийизвайбу!

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гьафтада Махачкъалада, РД-дин здравоохраненидин министерстводин конференц-залда, 2021-йисан нетижар кьуниз талукъарнавай гегенш коллегия хъана. Адакай "Лезги газетдиз" министерстводин пресс-кьуллугъди хабар гана. Мяркатда РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель Мурад Къазиева, Даггосмедуниверситетдин ректор Висампаша Ханалиева, Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин здравоохраненидин комитетдин председатель Ильяс Мамаева, профсоюзрин работникрин Рескомдин председатель Зумруд Бучаевади, РД-дин ТФОМС-дин, РД-да авай Роспотребнадзордин ва Росздравнадзордин органрин векилри иштиракна.

Дагъустандин здравоохраненидин министр Татьяна Беляевади коллегиядал авур члехи докладда хабар гайивал, 2021-йисуз Дагъустанда здравоохраненидин сифтегъан звенодин гьалар хъсанарун патал (модернизация) кьилиз акъудай Программдин сергьятра аваз Кьурагъ райондин Ругунрин хуьре ФАП (фельдшервиллини акушервиллин пункт) капиталнидаказ ремонтна, республикадин 22 районда 51 ФАП ва врачбный са амбулатория эцигна, кьве поликлиника эцигунин кьвалахрив эгечнава.

надин идарайра 500-дав агакьна кьвалахдин автоматламинавай чкаяр артух хъхъана. Мадни 560-далай виниз ихътин чкаяр цийи ФАП-ар ачухуниқди арадал атана. Медицинадин идарайра члехи 8 тадарак кардик акатна. "Земский духтур" милли проектди хуьрерин чкаяр духтурралди ва медсестрайралди таъминардай мумкинвал гана. Министрдин гафаралди, ам алай йисузни давамарда.

- Виниз тир технологийрин медицинадин куьмек (ВМП) чи республикадин 18 госмедидаради агакьарзава. 2021-йисуз виниз тир технологийрин куьмек агакьай азарлуьрин кьадар 8 750-далай (вилликан йисав гекъигайла, саки 20 процентдин) артух я. И жуьредин куьмек агакьуниқди сагъарзавай-

Нетижар кьуна

- Алатай йисуз санитарный авиация 169 сеферда цавуз хкаж хъана, дагълух чкайра яшамш жезвай са кьадар ксар медицинадин куьмек гун патал республикадин медидарайриз агакьарна. 2021-йисуз республикадин поликлиникайри неинки азарлуьр сагъарунин, гьакъни азаррин вилик пад кьунин жигъетдайни еке кьвалах киле тухвана. Кьилди къачуртла, коронавирсудикди азарлу хъайи 47 агъурдалай виниз дагъустанвийрин сагъламвиллин гьал ахтармишна. Лазим атай вахтара гзафбурув медицинадин идарайра куьмек агакьарна, - кьейдна министрди.

Татьяна Беляевадин гафарай мадни малум хъайивал, "Здравоохранение" милли проектдин сергьятра аваз кьилиз акъудай "Риклинни дамаррин азаррихъ галаз женг члугун" подпроектдин кьвалахди, ковиддихъ галаз алакьалу яз виридуьньяда, улкъведа, гьа гьисабдай яз республикадин арадал атай гьаларизни килиг тавуна, и хиле азарриқди инсанар кьиникьин дуьшуьшар тимилярна. Гьакъни милли проектдин сергьятра аваз республикадин онкоцентр алай аямдин вири истемешунрив кьунвай тадаракралди таъминардай мумкинвал хъана.

2021-йисуз республикадин медици-

бурун кьадар артух хъунилай гьейри, и жуьреда сагъарзавай азаррин сиягъни члехи жезва, - алава хъувуна Татьяна Беляевади.

Коллегиядал кьейд авурвал, эхиримжи 10 йисуз Дагъустанда агъалиьрин уьмуьр яргъи хъун давам жезва. Ик, анал гъайи делилралди, эгер 2010-йисуз чи республикадин агъалиьр юкьван гьисабдалди 73,9 йисуз яшамш жезвайтла, 2019-йисуз и рекъем 79,1-дав (яни инсандин уьмуьр 79,1 йисав) яшарив агакьзавай. Гъайиф хьи, тлугвалдин девирда и рекъемар агъуз аватнатлани, юкьван гьисабдалди, чи агъалиьр 76,6 йисуз яшамш жезва. И жигъетдай Российдин субъектрин арада Дагъустан 2-чкадал ала.

Медицинадин хиле важиблу мадни са месэла аялрикай кьиникьар тимилярун я. Къенин юкьуз дидедин бедендик кумаз аялрик акатзавай нукъсанри 2-чка къазва. Абуру арадай акъудун ва идахъ галаз сад хъиз аялар кьиникьин дуьшуьшар тимилярун патал кьвачел заланзавай дишегълиьрин сагъламвиллин гьал гуьзчивилик кутуниз талукъ месэлаяр веревирдна.

Коллегиядал республикадин здравоохраненидин хиле тафаватлу хъайи работникрив шабагъарни вахкана.

Хъартасвийрин эверай гъай

Хазран КЪАСУМОВ

Духтурриз агъалиьрин арада вири девирра гьуьрмет хъайиди, авайди я. Абуру инсанрин сагъламвал хуьн ва мягъкемарун патал еке зегъмет члугвазва. Коронавирус, стлалжем ва пис маса азарар акъатнавай, сагъламвал, уьмуьр хаталувилик кутунвай алай вахтунда чун духтурриз мадни еке гьуьрметдивди килигзава, гзафбурув духтурвиллин пешедин кьадирни чир хъанва...

Шегъерра, районрин центрайр тир ва маса члехи хуьрера вири жуьредин кьулайвилер авай больницайра, амбулаторийра кьвалахзавайбуруз, гьикъван лагъайтлани, регъят я. Гъвечи, чебни райцентрайривай яргъа авай хуьрера кьвалахзавай медроботникриз бегъем шартлар, мумкинвилер авачирди виридаз чида. Стлал Сулейманан райондин Агъа Хъартасрин хуьрни райцентрайривай яргъа, дагъдин ценерив гъай участкада, ава. Ина фельдшервиллин пункт кардик ква. Чи суьгъбетни и хуьруьн ФП-дин заведующий **МУСАЕВА Зарема Султановна-дикай** я.

Алатай асирдин 60-70-йисара виликан Советрин Союздин саки вири республикайра лезгийр яшамш жезвай, гьа гьисабдай яз Туьркменистандани тамам лезги хуьрер авай. Зарема 1972-йисуз Туьркменистандин Челекен шегъерда, гъетягъви Султанан хизанда, дидедиз хъана. Султана кьенепатан крарин органра милициядин капитан, адан уьмуьрдин юлдаш Райгъаната заводда оператор яз кьвалахзавай. Абуру хизанда 4 рушни са хва члехи авуна, уьмуьрдин шегъредал акъудна.

- Вахарини стхади чпиз маса пешеяр хъана, - лугъзва Зарема Султановнади. - Зи рикле гъвечи члавалай духтур хъунин мурад авай. И кардиз диде-бубани акси тушир, абуру и пешедин иесийриз риклин сидкъидай гьуьрметзавай. Чи кьуншидални духтуррин лезги хизан яшамш жезвай.

1987-йисуз Челекен шегъердин юкьван школада 8-класс вири предметрай "5" кьиметар аваз акъалтларай лезги руш, рикле авай мурад кьилиз акъудун патал Къазахстандин Цийи Уьзень шегъердин медучилищедик экечина. 1990-йисуз анаг акъалтларай жегил пешекар, Шевченко шегъердин аялрин центральный больницадиз рекъе туна, ина хирургиядин отделенида медсестра яз кьвалахна. Гуьгъунлай Заремади Челекен шегъердин больницада садакай масадак акатдай азаррин ва "тади куьмекдин" отделенийра намуслудаказ зегъмет члугуна.

1994-йисуз Зарема Султановна хизандихъ галаз хуьруьз хтана. 2007-йисуз хуьруьвни Анвар Абдулкьадировичахъ галаз сирер сад авуна, хизан кутуна.

2007-йисалай инихъ, чна винидихъ лагъайвал, З.Мусаевади Агъа Хъартасрин

фельдшервиллин пунктуна заведующийвиле кьвалахзава.

Лагъана кланда хьи, Зарема Султановна хуьре медицинадин рекъай тек са пешекар я. Ада 164 касдиз медицинадин рекъай кьуллугъзава. Герек хъайила, акушервиллин, фельдшервиллин, аялрин духтурвиллин везифаярни киле тухузва. Хуьруьнвийри лугъз-вайвал, Зарема Султановна герек члавуз зверай гъай я.

Сир туш, вири дуьнья кьарсурай коронавирсуди медроботникрин кьайгъуяр артухарна. Азар пайда хъайи, адан кьурхулувал члехиди тир сифтегъан вахтара Зарема духтурди, кьвалба-квал кьекъвез, агъалиьрин арада Роспотребнадзордин истемешунрикай, ковиддин хаталувиликай гъавурда тунин кьвалах тухвана, хуьруьнвийриз азардиз акси рапар ягъуни звер гана. Шаксуз, и вири кьайгъуйри садни-кьвед ажалдин кьармахрай акъуднач... Азарлу хъайибур райондин центральный больницада, кьезил жуьреда азарлу хъайи ксарни квалера, духтурдин гуьзчивилик кваз, сагъар хъувуна.

Зарема Мусаева пуд веледдин дидени я. Члехи руш Алинади, Каспийск шегъердин медучилище акъалтларна, алай вахтунда Санкт-Петербург шегъердин са больницада акушерка яз кьвалахзава. Кьвед лагъай руш Наильяди Ставрополдин медучилищеда 2-курсунна клелзава. 7-классда клелзавай гада Давидахъни духтур жедай кьаст ава. Аялри пудани дидедин баркаллу зегъметдин рекъ хкъагъуни тестикъарзавайвал, Зарема Султановна веледриз чешне я.

- Фельдшервиллин пункт дарманралди, герек маса шейэралдини таъмин я, - суьгъбетзава Зарема Султановнади. - И жигъетдай чаз райондин центральный больницади ва Уллу-Гъетягърин врачбный амбулаторияди куьмекар гузва.

Агъалиьрин сагъламвал хуьнин кьуллугъда намуслудаказ зегъмет члугвазвай Зарема Султановнадиз хуьруьнвийрин арада лайихлу гьуьрмет ава. Сагърай вич!

"АЙБОЛИТ"

Чир хьун хъсан я

"Айболит" газетдай.

Гъазурайди - Надият ВЕЛИЕВА

• **Яшар** хъанвай гзаф инсанрин зигъин зайиф жеда. И кардин себебни кьилин мефтледиьн дамарра иви дуьз кьекъуьн тавун я. Алимри тестикъарзавайвал, алай девирда инсультар, инфарктар неинки яшлу инсанриз, гьакъ жегъилризни, иллаки итимриз жезва. И азаррин вилик пад кьун патал сифтени-сифте кьилин мефтледиьн дамарар холестериндикай миьхун лазим я. Агъадихъ халкъдин медицинадин са шумуд рецепт гузва.

• **Са еке** кьил серг миьхна, силихар регъвена, арадал атай кьаришмадиз са истикан набататдин гъери яна, банкадиз ве-

гъена, пуд юкьуз кьвалин чимивиле мичли чкада эцигда.

Ахпа ам куьзна, холодильникда хуьда. Пуд вацран вахтунда гьар юкьуз пуд сеферда, фу нез 30 декъикъа амайла, чайдин са тлуруна авай кьаришмадиз лимондин гьакъван миже яна, ишлемешда.

• **200 г серг** миьхна, як регъведай машиндай авадарна, 200 мл миьхи спирт яна, 10 юкьуз кьайи ва мичли чкада ара-ара юзуриз, эцигда. Ахпа ам куьзна, шуьшедин банкадиз вегъена, 1/3 истиканда авай некледиз са шумуд стлал яна, фу недалди вилик ишлемешда.

• **Ракъай** янавай 100г хрендин дувулрал як регъведай машиндай авадарнавай пуд лимон ва хуьрекин пуд тлуруна авай вирт алава хъувуна, пуд гьафтада холодильникда хуьда. Ахпа фу недайла, йикъа кьве сеферда чайдин са тлуруна авайди ишлемешда.

Эминан са шиирдикай

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Яратмишзавай инсанрихъ хсуси архи-вар хъун адетдин кар я. Гзаф вахтара чаз уьмуьр гъа са чкадал акъвазнавайди хъиз жеда. Амма им тапан гъисс я. Уьмуьрди, яргъа балканди хъиз, чамарарзава. Гъавил-ляй чун адав агакъ тийизвайвилей бязи крар пакадал вегъиниз мажбурни жезва. Гъикъ-ван гъайиф къведай кар ятлани, ихътин мисалар чи гъар йикъан уьмуьрда тикрар жез-ва. Пакадал вегъей карни, кхъиз гъиле къур макъалани, вилерикай хкатна, амукъзава.

И мукъвара зун кабинетда кватл хъан-вай къван чарар сад-садахъ авунив эгеч-на. Абуьр акъван авай хъи, герек авачирбуьр харайралди гадарна. Лазимбуьр, винел кваллах хъуьвун кванзавайбуьр къилдин папкайра туна. Архивдай жуван тварцихъ атай чарар, жуьв къекъез, гъат тавур, гъиле къуна, куьтгъиз тахъай макъалаяр, эсе-рарни гъат хъуьвун.

Инал заз чи рикл алай шаир Етим Эминан са шиирдикайни рахаз кванзава. Меъгарамдхуьруьнви, Ватандин Чехи дя-ведин иштиракчи, зегъметдин ветеран Абдуллаев Эрзихана 1990-йисан 12-фев-ралдиз кхъенвай чарни гъатна заз архив-дай. Ана кхъенвай:

“...Зун Меъгарамдхуьре са яр-дус-тунин юбилейдин межлисда авай. Ана 88 йисан яшда авай агъсакъал Дадашев Агъабалади хуралай са шиир келна ва за хабар къурла, “ам Етим Эминан ктабра гъат тавунвай шиир я. Ам заз аял члавалай чизвайди я” лагъана. Зани ахпа Агъабаладиди Эминан члалар жу-ваз кхъена. Гила абуьр за квелди рекъе твазва. Гъакъикъатдани, Эминан и чла-лар ктабра авачирбуьр ятла, абуьр чи ша-ирдин шииррал алава хъжеда...”

Ингъе а шиир:

Вуч гъафил яз акъвазда вун,
Ви къайгъуда ава хъи зун,
Вуна закай хабар такъун,
Вун гъамиша акъваз кландир.

Пашман я зи чулава гуьгъуьл,
Къакъан я цае, клеви я чил,
Гъикъван хъуй зи чарадал вил?
Тавар суна, вун заз кландир.

Хас туш заз ваз авун минет,
Къабула зун вуна, гъелбет,
Ви бубадиз диндин гъуьрмет,
Зи гъавурда акъваз кландир.

Хурудал ви хъанва битмиш
Анарриз ухшар кве емиш,
Масадаз гур мийир къмиш,
Зи гафарихъ агъаз кландир.

Авач хъи вакай масадаз гаф,
Алуклин вал дига-зарбаф,
Ша вуна заз ая инсаф,
Вун зи къвалахъ галаз кландир.

Харапла хъуй гъа ин къуза,
Къадир-Аллагъ я вид къаза,
Гъикда вакай, жейран таза?
Вун захъ галаз къуьгъваз кландир.

Гъелбетда, агъсакъал Дадашев ягъал-миш хъанвай. Къад йис идалай вилик вахт хъаначтлани, гила за Етим Эминан ктабар гъилелай авуна ва кар тесикъни хъана. Дадашев чарче авай шиир 1980-йисуз Гъалиб Садыкъиди гъазурнавай Етим Эминан кватлалдин 82-чина “Акъваз клан я” твар алаз ганва ва ам 5 бендиникай ибарат я.

Рикл чулавамир, суна билбил,
Заз ви дидар акъваз клан я.
Эрзиман я галаз вахъ вил,
Вун къаршидал алаз клан я.

Ша, фумир яр, вун паталди,
Сабур ая къвер гаталди,
Клани ярдин чан паталди,
Вун ватанда аваз клан я.

Ша, экъеч, яр, вун утагъдиз,
Цуькведивди дигаь багъдиз,

Сир ахъайиз дамах чагъдиз,
Хелветда кеф чуьгъваз клан я.

Пашман я зи чулава гуьгъуьл,
Къакъан я цае, клеви я чил,
Гъикъван хъуй зи чарадал вил?
Тавар суна жуваз клан я.

Харапла хъуй гъа ин къуза,
Къадир-Аллагъ, я ви къаза,
Гъикда вакай, жейран таза?
Вун Эминахъ галаз клан я.

Дадашев ва Садыкъидин вариант-ра кве бенд туьш жезва - “Харапла хъуй гъа ин къуза...” ва “Пашман я зи чулава гуьгъуьл...” цларарилай гатлунзавайбуьр. Вад лагъай бенд ерли авач. Эхиримжи бендини эхиримжи цларцени, Эминан твар акал хъуьвун, дегишвал тунва.

Инал “кландир” лугъудай гафунини фи-кир желбзава. Къурагъ пата и гаф къепир-вийри ишлемишзава. Гъакл хъайила, чавай лугъуз жеда хъи. Дадашевал и шиир къе-пирвидин мецелай ван хъун мумкин я.

1986-йисуз Гъажи Гашарова гъазурна-вай Эминан ктабда “Акъваз клан я” шиир-дихъ 6 бенд ава. 1, 2, 3, 5-бендер авайвал тикрарнава. Гъа са вахтунда цийи бендер алава хъуьвунва:

Терг ийич за къейитлани,
Керем хъиз зун кайитлани,
Гъикъван яргъал фейитлани,
Чанда дердер амаз клан я.

Етим Эмин хъана бейгъал,
Гъар акур къван ийиз шел-хвал.
Ам вуч я, яр, вун авай клвал?
Вун зи квалле аваз клан я.

И кве бенд Дадашев вариантдани авач. Инал са ихътин къейидни ийиз клан-зава. Бажагъат Эмина эхиримжи бенди-нин пуд ва къуд лагъай цларара сад хътин гаф “квал” ишлемишдай. За фикризавай-вал, пуд лагъай цлар ик хъун мумкин тир: Ам вуч я, яр, вун авай гъал?

1998-йисуз Ханбиче Хаметовади ва Абдуселим Исмаилова акъудай шаир-дин ктабдин 142-чина твар алачиз гъа и шиирдин 5 бенд (къвед ва вад лагъай бендер квачиз) ганва. Амма ина алава са бендни (Дадашев вариантда гъалт-завай) ава.

Пашман я зи чулава гуьгъуьл,
Къакъан я цае, клеви я чил,
Гъикъван хъуй зи чарадал вил?
Тавар суна жуваз клан я.

Гъа са вахтунда бязи цларариз талуьк дегишвилерни ава. “Харапла хъуй гъа ин къуза” цларцелай гатлуннавай куплетдин къуд лагъай цлар ик куьтгъе жезва: “Вавди ширин рахаз клан я”.

Садыкъиди гъазурнавай ктабдин 91-чина “Клан я” твар алай шиирни ава. Дикъетдивди келайла, акъваза, кве шиир-ни сад-садаз пара ухшар я. Темани, бен-дерин къуд лагъай цларарин рифмаярни, шаирдин гъиссер, хиялар, фикрар, умуд-дарни... Мумкин я, ам са шиир хъун, кве патал пай хъанвай ва идавай-адавай кхъин хъуьвунвай. Гъа ик тирди чаз Дада-шев вариантдини тесикъарзава. Ана авай 3 бенд “Клан я” шиирдани гъалтзава, амма дегишвилер кваз. “Хас туш заз ваз авун минет”, (Д) ва “Ийизва за тлалаб, минет”, (Гъ) цларарилай эгечизавай бен-дерин рифмаяр (минет, гъелбет, гъуьрмет) квачиз, къуд цларни сад-садаз ухшар туш. “Хурудал ви хъанва битмиш”, гафа-рилай башламишнавай бендинани къвед ва къуд лагъай цларар жуьреба-жуьре я. “Вуч гъафил яз акъвазда вун”, къилин цлар тир бендинани 1, 2, 4 лагъай цларара туьш тахъунар ава.

Хур экъисна къекъеведа вун,
Ви къайгъуда авазва зун,
Вуна закай хабар такъун
Вучиз ятла жузаз клан я.

Хурудал ви хъанва битмиш
Анар хътин са кве емиш,

Масадаз гур мийир къмиш,
Абрал зи вил алаз клан я.

Ийизва за тлалаб, минет,
Вуна къабул ая, гъелбет,
Аватла дуствиллин гъуьрмет,
Захъди ашкара яз клан я.

1998-йисуз Х.Хаметовади гъазурнавай кватлалда гъатнавай шиирдик агъадихъ гъизвай бенд квач:

Ша, фумир яр, вун паталди,
Сабур ая къвер гаталди,
Клани ярдин чан паталди,
Вун ватанда аваз клан я.

Гъа са вахтунда вад лагъай бендинин къуд лагъай цлар ик куьтгъе жезва: “Вав-ди ширин рахаз клан я”. Эхиримжи бенд Гъ. Гашарова гъазурнавай ктабда авайвал тикрарнава:

Етим Эмин хъана бейгъал,
Гъар акур къван ийиз шел-хвал.
Ам вуч я, яр, вун авай клвал?
Вун зи квалле аваз клан я.

Газет гъиле къазвайбуьруз келдай мумкинвал жедайвал, чна “Клан я” шиир-ни тамамдиз гуьза.

Гуьзел, за ваз лугъун са члал,
Гъамиша вун акъваз клан я.
Килигъава ваз буьтуьн эл,
Гъардаз вичихъ галаз клан я.

Кая хъи зи рикл вал ашукъ,
Ви буй-бухах акурла юкъ,
Вун за лагъай члалал алуьк,
Заз вун къвалал алаз клан я.

Хур экъисна къекъеведа вун,
Ви къайгъуда авазва зун,
Вуна закай хабар такъун,
Вучиз ятла жузаз клан я.

Хурудал ви хъанва битмиш
Анар хътин са кве емиш,
Масадаз гур мийир къмиш,
Абрал зи вил алаз клан я.

Ийизва за тлалаб, минет,
Вуна къабул ая, гъелбет,
Аватла дуствиллин гъуьрмет,
Захъди ашкара яз клан я.

Гуьзел, за ви тариф ийин,
Ажеб иер тушни ви чин!
Деклен зи кар дуьзмиш ийин,
Гуьгъуьлдиз вав рахаз клан я.

Лацу катран пларла я вун,
Ви сивиз къий, таза тайгъун,
Шекердилай ширин я вун,
Вун за кужумнаваз клан я.

Вакай гъиклин икъван иер,
Лацу хъуькъевел бурма цвелер,
Вун къекъеведай булах рекъер,
Заз вак умуд кутаз клан я.

И члал лагъай Эмин гада,
Дердер-гъамар худад гана,
Къенин къалай и ви ашна,
Вун зи квалле аваз клан я.

Инал къейд авуниз мажбур жезва, Эми-нан шииратдин хатл, ахлакдин, марифат-дин, инсанвиллин ва шаирдин ерияр, бажа-рагъдин уstadвал чизвайбуьруз, рагъ алай юкъуз хъиз, аквада: ми хъи кланивиликай, гъакъикъи гъиссерикай кхъенвай “Акъваз клан я” ва “Клан я” шиирра Эмина бажагъат “Хелветда кеф чуьгъваз клан я”, “Къенин къалай и ви ашна, Вун зи квалле аваз клан я” гафар кхъидай. Гашарова ва Хамето-вадини Исмаилова гъазурнавай ктабра “Хелвет квалле аваз клан я” кхъенва.

“Клан я” шиирдик гъакл тамамсуз риф-маярни, къун тавунвай чкаярни, Эминаз хас тушир ибараярни ква. Етим Эминан ярат-мишунрал рикливай кваллахзавай Мансур Куьревидин архивра и кве шиирдиз та-луьк гъакъикъи варианттар, белки, аваз жен.

Эминан алемдай Девран, гъей!¹

Чархи Фелек, ваз лугъур са члал ава:
Дуьз пайнач на халкъдиз бахтар, девран²,
гъей!³

Вав⁴ факъиррин куьтгъе тежер къал ава,
Зегъметчийриз гана вуна гъижран⁵, гъей!

Вуч жедай ваз бахт элдиз дуьз пайнайтла,
Фаркъ⁶ авачиз гада⁷ бегдив тайнайтла,
Гъуьлкеркайни къагъве⁸, шуьрбет,
чайнайтла,
Виридаз сад хъиз ганайтла майдан, гъей!?

Са-садбуьруз ихтиярар гана на,
Сабурун рикл дуьньядикай хана на,
Сад Межнунна, сад Керемна, кана на⁹,
Садав вун дуст, садав хъана душман,
гъей!

Сабур ашукъ я на ганвай бахтарал,
Сабур ала дуванариз тахтарал¹⁰,
Са бязибур тахсиркарна вахтарал,
Сабурозни вун хъанав зиндан¹¹, гъей!

Сабурун дем, межлисар хупл гурна¹² на,
Са-садбурни вил акъудна курна¹³ на,
Сабурун дерт, тлал къати гургурна¹⁴ на,
Сабур шадна, садбур хъурна пашман,
гъей!

Сабуроз вун хъуьтлуьз - аран, гатуз - дагъ,
Са-садбурун эвледариз - женнет багъ,
Са-садбуьруз тлал-квал авач, чанар сагъ,
Са-садбурун хайи дуст я¹⁵ заман, гъей!

Бег, хан яни дуванбегер¹⁶, векилар -
Тарихара тазва абрун шикилар.
Чурна вуна зи¹⁷, Эминан, гевилар¹⁸ -
Адалатсуз¹⁹ я хъи хупл ви дуван²⁰, гъей!

~1875-1880

(Етим Эминан и шиир чандиз
гъазурайд ва адаз баянар гайиди
Мансур КУЬРЕВИ я)

¹ И шиир 1995-йисуз Гъ. Садыкъиди акъудай Е. Эминан шиирдин кватлалда 7 бендинин “Девран, гъей!” твар алай эсер хъиз, Д.З. Меъгамедова жагъу-райди я лагъана, сифте яз ганвай. Шиирдин Гъ. Са-дыкъиди акъудай вариант, герек тир баянарни га-лаз, чна газетда гуьза.

² Девран - шадвилелди, кландайвал яшаммиш же-дай вахт.

³ 1995-йисан шиирдин вариантда и цлар ихътин-ди я: “Халкъдиз бахтар дуьз пайнач на, девран, гъей!...” Чна и цларце авай гафарин чкаяр члалан къайдайрив къадайвал дегишарнава.

⁴ 1995-йисуз акъатай шиирдин вариантда инал, гъалатл яз, “вахъ” гаф кхъенва.

⁵ Гъижран - мукъва-къилидавай, яр-дустунивай къакъатунин дерт.

⁶ Фаркъ - сад масадаз ухшар туширвал.

⁷ Гада - инал: нуькер.

⁸ Къагъве - кофе.

⁹ Сад Межнунна, сад Керемна, кана на - сад Межнунна, садни Керемназ элкьуьрна, кана на. Меж-нунни Керем - махарик квай муьгъуьббатдин рекъе пара азиятар акур жегилар.

¹⁰ Тахт - пацагъар ва маса гъакимар чпин буй-ругъар гудайла ацукъдай чка.

¹¹ Зиндан - дустагъ.

¹² Гур авун - къизгъин, дири авун.

¹³ Кур авун - буьркуьв авун.

¹⁴ Гургур авун - инал: цлай кутун.

¹⁵ Инал алай “я” гафунин чкадал 1995-йисуз акъудай шиирдин вариантда, гъалатл яз, “и” гаф кхъенва.

¹⁶ Дуванбег - судья.

¹⁷ 1995-йисуз акъатай шиирдин вариантда инал, гъалатл яз, “зун” гаф кхъенва.

¹⁸ Гевил - гуьгъуьл.

¹⁹ Адалатсуз - гъахъ авачир.

²⁰ Дуван - суд.

ГАЗЕТ КИЕЛЗАВАЙБУРУН ДАФТАРРАЙ

Валай вуч таз алакьна?..

Майил ЭФЕНДИЕВ

Зун хьел я

Вун туна, заз хьфиз клан я,
Дуьнья, вакай зун хьел я.
Тазвайди за и дуьньяда
Сад-къе гаф-чал, са гел я.

Дидед патав муг хьхьунихъ
Зун лап фадлай цигел я.
Ажалди заз гузвач эвер,
Тек са га кар энгел я.

Ашукьдин тариф

Ялцуьгь Эминаз

Къе пакамлай майдандаваз,
Седефлу саз гьилевайди.
Ашкьи-гьевес чанда аваз,
Я ашукьрин кьилевайди.

Ви буй-бухах, ви дамах - наз,
Базарда хьиз, терездава.
ГьакI ятлани, гьужетар къаз,
Вун Гуьлбарав гьараздава.

Лагь на мани, мус лугьуда,
Къакьан буйдал алаз дуьгурь.
Мус хкажда хуруз даим,
Кьуд сим алай гуьзел чуьнгуьр.

За кап яда, на куькда тур,
Седефлу саз, ванлу чуьнгуьр.
Чаз мани лагь Ватандикай,
Рубьгь чирагь хьиз уна куьклуьр.

Сада ябу гьалзава, сада лам,
Сада машин,
Сад тух я, дуст, и дуьньяда,
Садаз я гишин.
Сада кланивал уьмуьрдикай
Хкудзава дад,
Сад клевава, яд гьат тийиз,
Кьуранваз гичин.

Ришветдивай яргьаз хьухъ, ша вун,
Кьилел бала гьидалди, дуст,
нефсини.
Зи меслятдал амал ая рикливай,
Тежедайвал югь дустагда нисини!

Пародия

А пехъ, пехъ, ала пехъ,
Пехъ ацукьна, ша, чими рагъ.
Ракьар, варцар унихъди,
Цифер, гарар анихъди.
Амин, минариз,
Кьабул урай гьуцарил!
(Халкьдин мани)

Ша квахъ тун вун, чулава пехъ,
На ракъиниз ачух рехъ.
Ракьар, варцар цава хьуй,
Чимел квачир гьава хьуй.
Кьуй мугьман хьуй чими рагъ,
Ифир ийиз дере, дагъ.
Чимивал чав агатрай,
Мекъ далдадик акатрай.
За Аллагьдиз аминда,
Рагъ хьуй лугьуз яшинда.
Кеф чугурай лугьуз чпиз,
Мекьидани гишинда.

Зи дуст Челебаз

Ажеб хьана, рак гатана,
Вун зи квализ атана.
Кайванини галаз къведай,
Куьз ахъайна гьалатI на?
Гзаф вахт тир яз вахъ цигел,
Себеб вуч тир, жез вун энгел?
Яргъа ятлан мензилар чи,
Вун гьамиша алай рикел.
Пак пирерин макандай тир,
Тек-туьк къведай мугьман зи.
Вун акуна, кас, заз надир,
Югьвана дин - иман зи.
Дуствал мягькем жедайвал,
Мад рехъ гумир гьалатриз.
Илиф вун захъ мукьвал-мукьвал,
Зи дарих рикI аладриз.

Лагьанач лугьумир!

Санал акьудиз бахчада
йикьарни-йифер,
Дустар хьанва къаргьаярни
лифер.
Гьа тегьерда дустар жезва
кицини кац,
Шадвал ийиз, сада-садав вугуз пац.
Алахъзавай масадан фу яванриз,
И кар чешне туш са бязи инсанриз.

Пеше кьунач, закай хьанач
гьуьрчехъан,
Алава яз, захъ галуькьна гафни
къван.
Гьуьрч хьиз хьана, зал туьклуьриз
тфенг, тур,
Тахсир квачиз, бейкефариз,
хаз хатур.
Вун къванни хуьх, ихтибармир
гуьлледал,
Дуьнья, мирес, къвазнава са
гьилледал.

Дагьви лугьуз, гатамир хур,
Дидеди хайиди дуьзенда.
Атлу лугьуз, мийир мур-мур,
Кьвач тахъай кас уьзенгда.

Уьмуьр, уьмуьр, икI фад катиз,
Вун шив яни, гар яни?
Кьуьзуьвал зав кланз агудиз,
На заз къазвай кар яни?

Рахамир вун харчиз, кьил кьуна
цава,
Килиг, ваз мецикай душман жеда,
дуьст.
Гаф ширинди хьиз, туькьуьлдини
ава,
Лагьанач лугьумир, пашман жеда,
дуьст.

- Авани вахъ, лагь кван, дустар,
РикI са клусни тийидай тлар?
- Ава, ава, абурни я аялар,
Къве аялдин къан за кьез тлар.
Саймиш ийидай чехибур,
Чаб ятлани гьевечибур,
Къенибур тир хиялар,
Рубьгь гьамга хьиз михьибур.
Сад Магьсуд я, сад я Султан,
Зун сивиз кьий абрун гьардан.
Яргьалайни, хьайила зи ван,
Гьуьрметдалди къадай гардан.

Цайлапанди цар илитIна цаварал,
Цаварини гугрумарна яргъай хьиз.
Гугрумринни ван галуькьна япарихъ,
Заз акI хьана, зун къамчиди
ягъай хьиз.
Фикирзава, гьил пелек кваз арабир,
Эй цайлапан, лагь, ваз никай
хьел ава?
Гуьгьуьналлаз, минет я ваз,
марф гьимир,
Лезгистанда, векь-къал кватлиз,
мел ава.

Лугьудай хьи ваз ламра,
ЖедайтIа лугьуз:
- Заз пар икьван гзаф куьз
Язава, дунгьуз.

Уьмуьр фена са югь такур,
Язух инсан, сайил я зун.
Са касдизни писвал тавур,
Ватандин хва Майил я зун.

Лагъай тир хьи за ваз, дуст,
Фимир бегдин виликай.
Ваз са хата хкатда
Адан туькьуьл мецикай.
Мадни за ваз лагъанай:
Фимир ламран кьулуьхъай.
Яраб ви гьал гьикI ятIа,
Адан гацум галуькьай?

Гзаф вахт хьанай Эмина
Аллагьдиз минетиз,
"Элкьуьра лугьуз дуьнья,
Инсан патал женнетдиз".
Атана Эмин, дустар,
Хьфена Эмин,
Алем къени алама
Юкьвал пуд рекьин.

Ииф

Кьал ква кицIерик,
Нез сада-садан рикI.
Кикиз сад-садав,
Мусалди хьуй икI?
Вахтуниз килиг,
ЯтIа им гьи чав.
Ииф кума вилик,
Ахвариз тур чав.
Абурун арада вуч
ХьанватIа яраб?
Гьатнава жеди
Кьведаз са клараб.

Къве бапIах

Са устIарди амалралди цвана
къе бапIах,
Сад хутIуниз, сад алуьклиз,
ийиз фурс, дамах.

Садан кукIва туна ада ал -
яру дуьгурь,
Сад дуьм лацу хьицикьдикай
авуна туьклуьр.

И жуьре акур са касди кьуна
фад хабар:
- И рангарин бармакар куьз я ви,
устIар?

Жавабдихъ ам суалдиз са яргьалди
къекьвенач,
Суал гайи касдивни я са артух
луькIвенач.

- Гьукуматдин кьурулуш дегеш
жеда и къара,
Хабар тушни ваз стIун и кардикай,
фугьара?

Гьукуматдин кьилиз эгер атун
хьайтIа лацуьр,
АлуькIна хьиз лацу бапIах, кьил къада
за такабур.

Тайин лугьуз жеч, атун хьайитIа
ярубур,
АлуькIна хьиз яру бапIах, рази ида
за абур.

Гьа и тегьер дуьнья гьалда, кас тийиз
бейкеф,
Кьена фидай дуьньядикай хкудда,
дуьст, кеф.

Чидач, устIар лап амалдар яхулви
тиртIа,
Сиясатдин гьавурдавай агьулви
тиртIа.

Гагь лацуди, гагь яруди, дегешариз
ара-ара,
Кьил хуьзавай дасмалчияр гзаф
хьанва чи арада.

Ашукь КУЬРЕВИ

Алчахриз

Фу тIуьналди, инсан жедач
малдикай,
КуьцIенва зун къе фитедин
ялдикай
ЦIарар, фикир атIузвай къе
халкьдикай
Вучиз икI рехъ гузва чна алчахриз?

Чехи тIварни къачуз жезва
пулунихъ,
Кьуват амач я гьахьлудан
гафунихъ,
Камаллубур кутаз кIвачик,
пурчуник,
Вучиз икI рехъ гузва чна алчахриз?

Дуьнья незва, я тух жезвач бязибур,
ТIалсузбуркай хьанва хенек,
къецибур,
Цава кьунва ахмакьарни бишибур,
Вучиз икI рехъ гузва чна алчахриз?

Амачни рубьгь мегер къе чахъ
рикIера,
Кул-курив куьул ийиз таз куьк
никIера?
Тум къацIайдаз къекьуьн хас я
чиркера.
Ша рехъ тагун чна ихьтин алчахриз!

Рамазан ДАДАШЕВ

ТIугьвалдикай хуьн

патал

ЧкIана дуьньядиз вун михьиз,
Гьич вилиз таквадай азар.
Инсаф тийиз, халкьар рекьиз,
Чилиз фирай а ви къастар.

ТIугьвалдиз и акси рапар
Ягьиз тур кьез, я чан халкьар.
Бине кьуна духтурд гафар,
Вине хьурай Худад крар.

Валлагь, дустар, къе зунни фад
Фена, ягьиз жуьв хуьдай раб.
Жуван хизан, мукьва-къили
Хьурай сагь-саламат вири.

Пагь, акьудна кьилиз зани
Вилик квай зи герек буржи.
Себеб хьана заз рапункай,
Кьезил "медвахан" гьиликай.

КичI кумач зак ТIугьвалдикай,
Худад тагай ажалдикай,
Чехи, гьевечи, аямдикай,
Сарайдикай, вокзалдикай.

Хиве къаз тахьуй агьузвал,
А ТIугьвалд хура ажузвал,
РикIе тахьуй пар, агьурвал,
Герек рапар ягьа куьне!

Замир МЕГЪАМЕДОВ

Яраб гьиниз?..

Шадвал гвай бахтлу хизан, туп хьиз
ацIай,
Дарвал гвачиз уьмуьр тухузвай
къулай,
Цицибар хьиз, чинеругдихъай
катай,
Гьиниз фена, гьи гьурбатдиз
акьатна?

Чехи буба, Насиран квехъ вил
галай,
Куьн такваз, дуьньядикай
гуьгьуьл ханвай,
Виртни адаз агьудлай
туькьуьл хьанвай,
Гьиниз акьатна лугьуз вичин
хтулар.

Насираз куьн гьар ахварай
аквазвай.
"Чан зи хтулар" лугьуз,
метIер гатазвай.

А мягькем жендек акваз-акваз
цIразвай,
Зайиф хьана югь-къандавай
кIватззавай.

Чи варцелай килигиз куьн айвандиз,
Фикирдилай ялар хьана а чандиз.
Аквач жал лугьуз хтай хтулар
Ватандиз,
Месе гьатнай буба, куь тIвар
мецеллаз.

Адаз дуьнья аквазвай куь вилерай,
ИкI бахтсуз кас амач лугьуз
вичелай.
Нагьв авахьиз буьркьуь хьайи
вилелай,
Яраб гьиниз акьатна лугьуз хтулар.

РикI кудай кас, кьилел иес амани?
Лезги чIал куь рикIел къванни
алани?
Фирозадив дидед шикил гумани?
Аллагьд патай Селемаз вун
аманат.

Кьез къулай яни, тахьайтIа, мекьи?
Тухдалди гьатзавани фан клус
чими?
Фироза, Бека - малаикар къени,
Яраб куь гьал, дуланажагь
гьикI ятIа?

Мекьи жедайла, яргьан виниз
хкаждай,
Кас амани, кьилелай гьил
алтагдай?
Гуьллейрикай, хатадикай гьакI
катдай,
Кьилелни къав, са секин пIипI
авани?

А гьурбатда хьанвани квехъ секин
кIвал?
Сифтедай хьиз амани ягь, квиникь,
къал?
Чурзамани гуьллейри
куь секинвал?
Ислягьвилин хабардин ван авачни.

Селема куьн хвейиди тир
рикIе тваз,
Тербиядин насигьатар кьиле тваз,
АватIа лугьуз анжах Селем диде
чаз,

Лугьуз хьайи къе гьиниз куьн
акьатна?

Куьн авай кIвал ислягьни лап
къени тир.
Фироза, Бека - квелди а кIвал
чими тир.
Ухшарна кIвал харапIадиз
пичи тир,
Гьи угьрашди тармарна куьн
Ватандай?

Ширин гафар ийиз иблс мецелай,
Фироза, Бека ни алуднай рекьелай?
А алчах кас жегьеннемдиз фий
чилелай,
Веледарин уьмуьр пучай и жуьре.

Малаикар, Селеман къе аманат,
Гьи угьрашди кьез гьана и
хажалат.
Фироза, Бека, Аллагьдал куьн
саламат,
Хайи мукай тармар авур балаяр.

Кьафар РИЗАЕВ

Мехьер

Къе лезги хуьре мехьер я,
Мугьманриз шад хуш рекьер я.
Килига: диде-бубадин
Чинал алайди са хьвер я.
Бубад кIвалихъ галамаз вил,
Таж эцигна, чIагурна кьил.
Вичин яраб-дустар галаз
Атана чам, къаз сусан гьил.
Йигин жезва зуьрне, далдам,
КуькIуьрзава хунчадал шам.
Кьавалри ягьиз шад макьам,
Бахтлу хьурай лугьуз къадам.

Чи ватанэгълияр - гъар сана Зурба къатунрин сагъиб

Гзафбурун рикел аламайвал, 2017-йисуз "Россия 1" телеканалда кыле фейи "Аламатдин инсанар" передачада 6 йисан яшда авай Руслан САФАРОВА математикадай вичин къетлен алакунар къалурнай. Кылди къачуртла, экрандай къалурзавай четин тапшургуриз ада легъзейрин кьене жавабар гузвай. Гъиле калькулятор авай касдила ада фад жавабар гуни вирибуру гъейранарзавай.

Еке алакунар авай гъевчи алим-математик Кцарай тир лезги бала я. Гзаф акъул, хци къатунар авай аялдиз вундеркинд лугъуда. Ихътин аялар тек-туьк жезва. Гъа са вахтунда хци къатунар авай аялрихъ галаз къвалах авун, абуруз мумкинвилерни шартлар тешкилун эвелимжи буржарикай я. И жигъетдай Руслан Сафарован бахтуну гъана - ам бубадин гуьзчивилек кваз математикадал машгул хъана, телефондин куьмекдалди махсус приложенирикой менфят къачуна.

Русланахъ и мукъвара мад са чехи агалкъун хъана: математикадай кыле фейи международный

олимпиадада ада къизилдин медаль ва Сингапурда кыле фидай олимпиадада иштиракунин сертификат къазанмишна.

Руслан чна винидихъ твар къур теле-шоуда иштиракдай кылулхъ машгул хъана.

"Телеканалдай передача къалурай пакадин юкъуз неинки Кцара, гъак санлай вири Азербайжанда, интернетдин майданрани Руслан машгул хъана. За аялдиз гъа-

миша къетлен зегъмет члугун, жувал алахъун герек тирди лагъана. Акъвазайвал, гила ада и кар хъсандиз гъисснава", - лагъана еке алакунар авай Русланан буба Фуад Сафарова.

Азербайжандиз хтайлани, адаз фикир гайибур хъана. Са меценатди адаз Бакуда кардик квай машгул "Landau School" мектебда клелдай мумкинвал гана. Багърийри Руслан гъахълудаказ чпин дамах яз гъисабзава. Гележегда программиствилдин пеше хкъдай фикир авай гадади и хилени зегъмет члугъава.

Телевиденидин программайра иштиракун патал Китайдайни, масарайни теклифар атана, амма, Фуад Сафарова ихтилатзавайвал, анриз фидай мумкинвал хъанач.

Хуш кардал рикливай алахъзавай, къастунал кевивалзавай бажарагълу аялдилар исътдани, гележегдани вирибуру чешне къачун герек я. Вич «инсан-калькулятор» яз гъисабзавай Русланахъ идалай къулхъни зурба агалкъунар къазанмишдай вири жуьредин мумкинвилер хъурай!

Зенд

Чарадан макъамдал къуьлдайла

"Лезги газетдин" чиниз дуньядин хабарар акъудун патал эхиримжи къвед-пуд йисуз за федеральный дережадин чешмейрикой гзаф менфят къачуна. И муддатда США-ди, гъак Рагъаклидай патан уьлквейри Россиядихъ галаз авур векъи рафтарвилер, мукъвал-мукъвал малумарай санкцияр вирибуруз ашкара я.

Цийи миллетбазар себеб яз, Украинада фад ва я геж чалпачух гъалар арадал атун мумкин тирди парабур виликамаз къатанвай. Тажуб жедай карни авач: мидяйри Украинадин мулкар саки яракърин жебеханадиз элкъуьрнава. Гъахълудаказ лугъун: кьенин девир, югъ вирибурук къалабулху квайди я.

РФ-дин Президент В. Путин Украинада махсус серенжем тухунин патахъай малумарайдалай инихъ варз алатнава. Чи уьлкве мумкин тир хата-баладикай хуьнин макъсаддалди кыле тухузвай серенжемди Рагъаклидай патан уьлквейрик еке тлурутлун кутуна, кылди къачуртла, чпин терефриз жезвай зарардиканни фикир тийиз, илитлазай къван санкциярин а кыл амач. Гъа са вахтунда абуру Украинадин патахъай

гъа члугъазвай "къайгъударвал" гъихътинди ятла, вирибуруз ашкара хъанва. Сифте нубатда - махсус серенжем себеб яз.

НАТО-дик экечунин еке «иштаргъар» авайтлани, ам намумкин кар тирди кье В. Зеленскийди хиве къазва. Делилри тестикъарзавайвал, ам гъа сифтедилар чарадан макъамдал къуьл ийиз вердиш хъайидаз ухшар я. Россиядиз, гъак Украинадизни гъакъикъи мидявал къалурзавай терефри Украина чпин яракъралди таъминарунин макъсад адаз халисан дуствилин куьмек гунихъ галаз алакълулу туш.

Инал Америкадин терефдин патахъайни кьейд ийин хъи, США-дин кьенин регъберди тухузвай сиясат мидявал авунихъ галаз алакълу тирдакай Америкадин машгул хейлин векилри хабар гузва. Мисал яз, виликан президент Д. Трамп Байденан амалар акъулсузданбур яз гъисабзава.

Вацран муддатда чи аскерри Россиядин ватандашрин хатасузвал патал виклегдаказ жегъ члугъава. Жезвай зиянрин, телефвилерин патахъай рекъемралди якъин делилар анжах РФ-дин оборонадин

министерстводи раижзава. Гъа са вахтунда Украинадин бязи миллетбазри, журналистри интернетдин майданра къалп малуматар чукурун рехъ гузва, россиявийриз акси экъечуниз, гужар авуниз эвер гузва.

Интернетдай датлана тапан малуматралди миллетрин арада къал твазвай, Россиядин агъалийрикой, аскеррикой вичин нифретлувилелди якъин тушир делилар раижзавай Украинадин миллетбаз журналист Д.Гордоназ талукъ яз и йикъара РФ-дин СК-ди пуд статьядай уголовный дело къарагъарна. Ада Москвадин туьквенрин дезгеяр ичли хъун вичин мурад я лугъуза. Ихътин фикир лугъузайдаз анжах акъалтлай миллетбаз лугъуз жеда.

РФ-дин СК-ди тестикъарзавайвал, Гордона Украинадин телеканалдин эфирда Россиядал яракъар гъаз гужумуниз, ядерный яракъар ишлемишуниз, агъалияр къирмишуниз эвер гана. Миллетбазвилдин таблигъат ада "Ютубда" авай вичин хуси каналдани кыле тухуза. Эллерин арада футбол твазвай, тапан малуматар гегъенш къатариз чукурзавай инсанар виридалайни хаталу я.

Къез чидани?

Индиядикай итижлу делилар

- Индияда 400-далай гзаф миллетар яшамаш жезва ва гъакъван члаларни ава. Ам дуньяда виридалайни гзаф члалар кардик квай уьлкве я.
- Индиядин агъалийрикой саки пудай са пай, як ишлемиш тийиз, майвар ва маса набататар незвайбур я.
- И уьлкведа кал пак гъайван яз гъисабзава. Гъавилляй калер шегъеррин куьчейра азадказ къекъезва.
- Индияда виридалайни машгул улакър мотоциклярни мопедар я. Чадин агъалийрин фикирдалди, и улакърин куьмекдалди гзаф инсанар авай куьчейра гьерекатдик хъун регъят я. Мадни, и улакър маса гун-къачун регъят яз гъисабзава.
- Бязи чешмейри тестикъарзавайвал, Индияда 1,415 миллиард инсан яшамаш жезва.
- Индияда виридалайни машгул члал хинди я. Агъалийрин саки 40 процент и члалан сагъибар я.
- Индиядин лап чехи шегъеррик Мумбай, Дели,

Бангалор, Калькутта, Ченнай, Ахмадабад, Хайдарабад ва масабур акатзава.

- Индиядин умуми майдан 3287263 квадратный километрдики ибарат я.
- Индиядин агъалийри квалера гъамиша михъвал хуьда, амма куьчяр гзаф вахтара чиркин жеда.
- Са йисан кьене Индияда агъзурдалай виниз фильмар арадал гъизва.
- Индиядин агъалияр куьлер авунал, манияр тамамарунал гзаф рикл алайбур я.
- Индиядин календарда 6 вахт (сезон) ава: гатфар, гад, марфарин вахт, зул, къуьд, фад алуькдай гатфар.
- Папрусар хъиз, ичкини и уьлкведа анжах махсус туьквенрай маса гузва.
- Индияда кардик квай мискинрин къадар 300 агъзурдалай артух я. Бязи чешмейри тестикъарзавайвал, гъатта исламдин уьлквейрани икъван авач.

Уьлкведа ва дуньяда

Украинада махсус серенжем

23-мартдиз РФ-дин оборонадин министерстводи хабар гайивал, махсус серенжем гатунайдалай инихъ чи уьлкведин къушунри Украинадин 184 самолетни вертолет, пилот галачир 246 аппарат, зенитный ракетайрин 189 комплекс, 1558 танк ва дявдин маса машина, РСЗО-дин 156 установка, артиллериядин ва маса 624 яракъ, дявдин суьрсет тергна.

ООН-да Россиядин гъамишалугъ векилдин сад лагъай заместитель Д.Полянскийди хабар гайивал, Украинадин аскерри, химиядин затлар ишлемишуналди, гъулгуьла тунин гъазурвал аквазва. Адан гафар "Новости" РИА-ди раижнава.

"Украинадин миллетбазрин клеретри чпин гуьзчивилек квай мулкъара химиядин зегъерлу затлар ишлемишуналди гъулгуьла тунин патахъай гъазурвилер аквазвайдакай чна виликамаз аннамишай крар, гъайиф хъи, гъакъикъатдиз элкъезва", - лагъана Д.Полянскийди.

Кылди къачуртла, Украинадин аскерри Николаевский райондин Котлярово хуьруьн мектебдин дараматдиз зегъерлу затлар авай контейнерар тухвайдакай Россиядин терефди Рагъаклидай патан уьлквейриз виликамаз малумарнай.

Идалай вилик хабар гайивал, Украинадин мулкъара химикатар ишлемишунихъ галаз алакълу агъвалатдин месладай ООН-дин Хатасузвилдин Советди кыл акъудун къетнава.

Украинадин яракълу къуватри (ВСУ) химикатар ишлемишуниз гъазурвал аквазвайдакай 19-мартдиз РФ-дин оборонадин управленидин милли центрадин начальник, генерал-полковник М. Мизинцева малумарнай.

Германиядин канцлер О. Шольца кьейднавайвал, Рагъаклидай пата Россиядиз акси яз кардик кутунвай санкцияри чпиз гудай зиянари фикирда кьун чарасуз я.

ДНР-дин оборонадин штабди 23-мартдиз хабар гайивал, эхиримжи суткада Украинадин къушунри цай гуники республикадин ислягъ 28 касдал хирер хъана.

Британиядин "The Independent" чешмеди хабар гузвайвал, Россиядиз акси яз малумарнавай санкцияр Великобританиядиз багъаз акъвазда. Нетижда гзафни-гзаф кесибриз зиянар жеда. Идакай В.Соловьеван Telegram-каналди хабар гузва.

Ветерандин дережа гуда

Украинада ва Донбассда махсус серенжемда иштиракзавайбур женгерин гьерекатрин ветеранар яз гъисабунин гъакъиндай Госдумадиз "Сад тир Россия" партиядин депутатри законопроект теклифнай. "Новости" РИА-да хабар гузвайвал, 23-мартдиз Госдумадиз закон рейсаввилелди къабулна.

Тапан малуматар себеб яз

РФ-дин общественный палатади "Ватцап" мессенджер аглуниз эвер гана. А. Малькевичан гафаралди, мессенджер Россияда къадагъа авунвай тешкилатдинди я ва ана тапан малуматар лап гзаф раижзава.

Сербия экечдач

Сербиядин президент А. Вучича уьлкве НАТО-дик экечдач лагъана. Адан гафаралди, 1999-йисуз НАТО-ди гужумунин нетижда кьейи аялар Сербияди рикелай ракъурзава.

А. Вучича Сербия азад ва военный жигъетдай бейтереф уьлкве тирди рикел хкана. "Сербияди вичин чилни, цавни вичи хуьда", - лагъана ада. Адан гафар "Новости" РИА-ди раижнава.

Зулуз кыле тухуда

Рособназдорди малумарнавайвал, Россиядин мектебра тухудай ахтармишунрин къвалахар (ВПР) исътда ваь, зулун вахтунда кыле тухуда. Идакай "Новости" РИА-ди хабар гана.

Къейдзавайвал, ахтармишунин къвалахар зулал вегъинин себеб коронавирус чукуртин гьерекат къызгъин хъхъунин хаталувилехъ галаз алакълу я.

Мягъкем сагъламвал патал

Духтур-эндокринолог, пегъризчи В. Жилева "Sputnik" радиодиз хабар гайивал, яргълди давам хъайи хъуьтледай къулхъ инсандин бедендик D витаминдин къадар тимил жезва. И карди, пешекардин фикирдалди, четин гъалар арадал гъун мумкин я.

D витамин тимил хъун иллаки яшар 60 йисалай алатнавайбур патал хаталу я: абурун кларабра кальций тимил жезва. Алава хъийизвайвал, бедендик D витамин тимил хъуни иммунитет зайиф хъунал гъида. Четин гъалар арадал татун патал пешекарди йисан кыляй-кылиз витаминрин махсус минералдин комплексар ишлемишун теклифзава.

Тлугъвал

Коронавирусдин тлугъвал акъалтлуникай рахун гъеле фад я, гъик хъи, бязи уьлквейра цийи лепе пайда жезва. Ихътин фикир Гамалеян тварцихъ галай центрадин кыл Гинцбург малумарна.

"Новости" РИА-ди хабар гузвайвал, вирус акатайбурун къадардал гъалтайла, сад лагъай чкадал США, адан гуьгъуьнал Бразилия, Индия, Россия, Мексика ала. Коронавирусдик дуньяда 6 миллиондилар гзаф ксар кьена.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

ислен, 28-март

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана. Итоги
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 «Детские новости» 0+
08:20 Д/с «Русский музей детям» 16 с. 0+
08:50 «Умники и умницы Дагестана» 0+
09:20 Х/ф «Простая история» 0+
11:00 «Человек и право»
12:10 «Служа Родине» 12+
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 Х/ф «Тучи покидают небо» 12+
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
16:10 «Дагестан туристический» 0+
16:30 Время новостей Дагестана
16:55 Д/с «Заповедники РФ» 9 с. 12+

17:25 Мультфильм 0+
17:35 Т/с «Игра с огнем» 9 с. 16+
18:45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Подробности» 12+
20:45 «Экологический вестник» 12+
21:05 «Удивительные горцы» 0+
21:25 «Ульяна спросит» 0+
22:05 «На виду» 12+
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Угол зрения» 16+
23:50 Д/с «Исчезновения» 39 с. 16+
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала

ПЕРВЫЙ

05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.25 "Информационный канал". (16+).
12.00 Новости.
12.15 "Информационный канал". (16+).
15.00 Новости.
15.15 "Информационный канал". (16+).
18.00 Новости.
18.20 "Информационный канал". (16+).
21.00 "Время".
22.00 Т/с "Янычар". (16+).
22.55 "Большая игра". (16+).
23.55 "Большая игра". Фильм 3. (18+).
00.55 "Информационный канал". (16+).
03.00 Новости.
03.05 "Информационный канал". (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Даймохх» (на чеченском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 "Утро России".
09.55 "О самом главном". (12+).
11.00 "Вести".
11.30 "60 минут". (12+).
14.00 "Вести".
14.55 "Кто против?" (12+).
17.00 "Вести".
17.30 "60 минут". (12+).
20.00 "Вести".
21.20 Т/с "Елизавета". (16+).
22.20 "Вечер с Владимиром Соловьевым". (12+).
01.00 Т/с "София". (16+).
02.00 Т/с "Земский доктор". (12+).
03.30 Т/с "Семейный детектив". (16+).

НТВ

04.50 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
06.30 "Утро. Самое лучшее". (16+).
08.00 "Сегодня".
08.25 Т/с "Морские дьяволы. Особое задание". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.35 Т/с "Морские дьяволы. Особое задание". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.20 "Чрезвычайное происшествие".
14.00 "Место встречи".
16.00 "Сегодня".
16.45 "За гранью". (16+).
17.50 "ДНК". (16+).
19.00 "Сегодня".
20.00 Т/с "Анонимный детектив". (16+).
23.15 "Сегодня".
23.45 Т/с "Пес". (16+).
03.35 Т/с "Береговая охрана". (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 Мелодрама "С волками жить..." (16+).
06.40 "По делам несовершеннолетних". (16+).
08.45 "Давай разведемся!" (16+).
09.45 "Тест на отцовство". (16+).
12.00 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
13.05 Д/ф "Порча". (16+).
13.35 Д/ф "Знахарка". (16+).
14.10 Д/ф "Верну любимого". (16+).
14.45 Мелодрама "Письмо Надежды". (16+).
19.00 Мелодрама "Можешь мне верить?". (16+).
23.05 Т/с "Дыши со мной", 1-3 с. (16+).
02.05 Д/с "Чудеса". (16+).
03.00 Д/ф "Проводница". (16+).
06.15 "Пять ужинов". (16+).
06.25 "По делам несовершеннолетних". (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 "Настроение".
09.05 Х/ф "При загадочных обстоятельствах". (16+).
10.55 "Городское собрание". (12+).
11.30 "События".
11.50 Т/с "Пуаро Агаты Кристи". (12+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.55 "Город новостей".
15.05 Т/с "Анна-детективъ 2". (16+).
16.55 "Прощание. Вилли Токарев". (16+).
17.50 "События".
18.20 Т/с "Сельский детектив". (16+).
22.00 "События".
22.35 Д/с "Привычка к нацизму". (16+).
23.05 "Знак качества". (16+).
00.00 "События".
00.30 "Петровка, 38". (16+).
00.50 "Хроники московского быта". (16+).
01.30 "Прощание. Игорь Кириллов". (16+).
02.10 Д/ф "Жена умирающего президента". (12+).

ЗВЕЗДА

05.05 Т/с "Земляк", 5 и 6 с.
07.00 "Сегодня утром".
09.00 Новости дня. (16+).
09.15 Х/ф "Разные судьбы".
11.20 "Открытый эфир".
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Т/с "Кулинар", 1-4 с.
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с "Кулинар", 1-4 с.
18.00 Новости дня. (16+).
18.30 "Специальный репортаж". (16+).
18.50 Д/с "Война миров". "Атомные секреты советских разведчиков".
19.40 "Скрытые угрозы". "Альманах 96". (16+).
20.25 Д/с "Загадки века". "Наши разведчики в атомном оду". (12+).
21.15 Новости дня. (16+).
21.25 "Открытый эфир".
23.05 "Между тем". (12+).
23.40 Т/с "Закон и порядок. Отдел оперативных расследований", 9 и 10 с. (16+).
01.30 Х/ф "Случай в тайге". (12+).

саласа, 29-март

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20, 14.50 Передача на табасаранском языке «Мил»
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультфильм 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Х/ф «Герой нашего времени. Бала» 12+
10:35 Д/с «Заповедники РФ» 9 с. 12+
11:05 «На виду» 12+
11:30 Т/с «Игра с огнем» 9 с. 16+
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 «Ульяна спросит» 0+
13:40 «Подробности» 12+
14:10 «Экологический вестник» 12+
14:30 Время новостей Дагестана
15:30 «Угол зрения» 12+

16:05 Проект «Удивительные горцы» 0+
16:30 Время новостей Дагестана
16:55 Д/с «Заповедники РФ» 10 с. 12+
17:25 Мультфильм 0+
17:35 Т/с «Игра с огнем»
18:45 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «PRO футбол» в прямом эфире
21:10 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Колеса» 12+
00:10 «Служа Родине» 12+
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала

ПЕРВЫЙ

05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.25 "Информационный канал". (16+).
12.00 Новости.
12.15 "Информационный канал". (16+).
15.00 Новости.
15.15 "Информационный канал". (16+).
18.00 Новости.
18.20 "Информационный канал". (16+).
21.00 "Время".
22.00 Т/с "Янычар". (16+).
22.55 "Большая игра". (16+).
23.55 "Большая игра". Фильм 6. (18+).
00.55 "Информационный канал". (16+).
03.00 Новости.
03.05 "Информационный канал". (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Шалбуздаг» (на лезгинском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 "Утро России".
09.55 "О самом главном". (12+).
11.00 "Вести".
11.30 "60 минут". (12+).
14.00 "Вести".
14.55 "Кто против?" (12+).
17.00 "Вести".
17.30 "60 минут". (12+).
20.00 "Вести".
21.20 Т/с "Елизавета". (16+).
22.20 "Вечер с Владимиром Соловьевым". (12+).
01.00 Т/с "София". (16+).
02.00 Т/с "Земский доктор". (12+).
03.30 Т/с "Семейный детектив". (16+).

НТВ

04.55 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
06.30 "Утро. Самое лучшее". (16+).
08.00 "Сегодня".
08.25 Т/с "Морские дьяволы. Особое задание". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.35 Т/с "Морские дьяволы. Особое задание". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.20 "Чрезвычайное происшествие".
14.00 "Место встречи".
16.00 "Сегодня".
16.45 "За гранью". (16+).
17.50 "ДНК". (16+).
19.00 "Сегодня".
20.00 Т/с "Анонимный детектив". (16+).
23.15 "Сегодня".
23.45 Т/с "Пес". (16+).
03.40 Т/с "Береговая охрана". (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 "По делам несовершеннолетних". (16+).
09.00 "Давай разведемся!" (16+).
10.00 "Тест на отцовство". (16+).
12.15 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
13.20 Д/ф "Порча". (16+).
13.50 Д/ф "Знахарка". (16+).
14.25 Д/ф "Верну любимого". (16+).
15.00 Мелодрама "Наступит рассвет". (16+).
19.00 Мелодрама "Двое над пропастью". (16+).
23.15 Т/с "Дыши со мной", 4-6 с. (16+).
02.15 Д/ф "Проводница". (16+).
06.15 "Пять ужинов". (16+).
06.20 "По делам несовершеннолетних". (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 "Настроение".
08.45 "Доктор И.". (16+).
09.10 Х/ф "При загадочных обстоятельствах". (16+).
11.05 "Петровка, 38". (16+).
11.30 "События".
11.50 Т/с "Пуаро Агаты Кристи". (12+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.55 "Город новостей".
15.05 "Анна-детективъ 2". (16+).
16.55 "Прощание. Алексей Петренко". (16+).
17.50 "События".
18.20 Т/с "Сельский детектив". (12+).
22.00 "События".
22.35 "Закон и порядок".
23.05 Д/ф "Молодые вдовы". (16+).
00.00 "События".
00.30 "Петровка, 38". (16+).
00.50 "Хроники московского быта". (12+).
01.30 Д/ф "Игорь Тальков. Игра в пророка". (16+).
02.10 Д/ф "Кто убил Бенито Муссолини?". (12+).

ЗВЕЗДА

05.10 Т/с "Кулинар", 3 и 4 с.
07.00 "Сегодня утром".
09.00 Новости дня. (16+).
09.15 "Специальный репортаж". (16+).
09.35 Х/ф "Опекун". (12+).
11.20 "Открытый эфир".
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Т/с "Кулинар", 5-8 с.
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с "Кулинар", 5-8 с.
18.00 Новости дня. (16+).
18.30 "Специальный репортаж". (16+).
18.50 Д/с "Война миров". "Сталин против Гитлера". (16+).
19.40 "Легенды армии". Петр Орехов. (12+).
20.25 "Улика из прошлого".
21.15 Новости дня. (16+).
21.25 "Открытый эфир".
23.05 "Между тем". (12+).
23.40 Т/с "Закон и порядок. Отдел оперативных расследований", 11 и 12 с.
01.30 Х/ф "Она Вас любит".
02.50 Д/ф "Афганский дракон". (12+).

арбе, 30-март

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20, 14.50 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультфильм 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Х/ф «Герой нашего времени. Максим Максимыч» 12+
10:15 «Культурный код» 0+
10:40 Д/с «Заповедники РФ» 10 с. 12+
11:10 «Служа Родине» 12+
11:30 Т/с «Игра с огнем» 10 с. 16+
12:30 Время новостей Дагестана
12:55 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
14:10 «Дагестан туристический» 0+
14:30 Время новостей Дагестана

15:30 «Колеса» 12+
16:30 Время новостей Дагестана
16:55 Д/с «Заповедники РФ» 11 с. 12+
17:25 Мультфильм 0+
17:35 Т/с «Игра с огнем» 11 с. 16+
18:45 Передача на даргинском языке 12+
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Здоровье» в прямом эфире
21:10 «Первая студия» 12+
22:00 «Городская среда»
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Память поколений»
00:00 Д/с «Исчезновения»
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала

ПЕРВЫЙ

05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.25 "Информационный канал". (16+).
12.00 Новости.
12.15 "Информационный канал". (16+).
15.00 Новости.
15.15 "Информационный канал". (16+).
18.00 Новости.
18.20 "Информационный канал". (16+).
21.00 "Время".
22.00 Т/с "Янычар". (16+).
22.55 "Большая игра". (16+).
23.55 "Большая игра". Фильм 7. (18+).
00.55 "Информационный канал". (16+).
03.00 Новости.
03.05 "Информационный канал". (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Алшан» (на цахурском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 "Утро России".
09.55 "О самом главном". (12+).
11.00 "Вести".
11.30 "60 минут". (12+).
14.00 "Вести".
14.55 "Кто против?" (12+).
17.00 "Вести".
17.30 "60 минут". (12+).
20.00 "Вести".
21.20 Т/с "Елизавета". (16+).
22.20 "Вечер с Владимиром Соловьевым". (12+).
01.00 Т/с "София". (16+).
02.00 Т/с "Земский доктор". (12+).
03.30 Т/с "Семейный детектив". (16+).

НТВ

04.55 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
06.30 "Утро. Самое лучшее". (16+).
08.00 "Сегодня".
08.25 Т/с "Морские дьяволы. Особое задание". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.35 Т/с "Морские дьяволы. Особое задание". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.20 "Чрезвычайное происшествие".
14.00 "Место встречи".
16.00 "Сегодня".
16.45 "За гранью". (16+).
17.50 "ДНК". (16+).
19.00 "Сегодня".
20.00 Т/с "Анонимный детектив". (16+).
23.15 "Сегодня".
23.45 Т/с "Пес". (16+).
03.25 Т/с "Береговая охрана". (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 "По делам несовершеннолетних". (16+).
08.55 "Давай разведемся!" (16+).
09.55 "Тест на отцовство". (16+).
12.10 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
13.15 Д/ф "Порча". (16+).
13.45 Д/ф "Знахарка". (16+).
14.20 Д/ф "Верну любимого". (16+).
14.55 Мелодрама "Можешь мне верить?". (16+).
19.00 Мелодрама "Карта памяти". (16+).
23.15 Т/с "Дыши со мной", 7-9 с. (16+).
02.15 Д/ф "Проводница". (16+).
06.15 "По делам несовершеннолетних". (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 "Настроение".
08.45 "Доктор И.". (16+).
09.15 Х/ф "При загадочных обстоятельствах". (16+).
11.05 "Петровка, 38". (16+).
11.30 "События".
11.50 Т/с "Пуаро Агаты Кристи". (12+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.55 "Город новостей".
15.05 Т/с "Анна-детективъ 2". (16+).
16.55 "Прощание. Фаина Раневская". (16+).
17.50 "События".
18.20 Т/с "Сельский детектив". (12+).
22.00 "События".
22.35 "Хватит слухов!" (16+).
23.05 "90-е. Ночная жизнь".
00.00 "События".
00.30 "Петровка, 38". (16+).
00.50 Д/ф "Обжалованию не подлежит. Гармонист". (12+).
01.30 "Знак качества". (16+).
02.10 Д/ф "Ясновидящий Хануссен". (12+).

ЗВЕЗДА

05.10 Т/с "Кулинар", 7 и 8 с.
07.00 "Сегодня утром".
09.00 Новости дня. (16+).
09.25 Х/ф "Шофер поневоле". (12+).
11.20 "Открытый эфир".
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Т/с "Кулинар", 9-12 с.
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с "Кулинар", 9-12 с.
18.00 Новости дня. (16+).
18.30 "Специальный репортаж". (16+).
18.50 Д/с "Война миров". "Советские офицеры против японских самураев". (16+).
19.40 "Главный день". "Распад СССР". (16+).
20.25 Д/с "Секретные материалы". (16+).
21.15 Новости дня. (16+).
21.25 "Открытый эфир".
23.05 "Между тем". (12+).
23.40 Т/с "Закон и порядок. Отдел оперативных расследований", 13 и 14 с.
01.30 Х/ф "Шофер поневоле". (12+).

хемис, 31-март

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20, 14.50 Передача на даргинском языке 12+
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультфильм 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Х/ф «На войне, как на войне» 12+
10:25 Д/с «Заповедники РФ» 11 с. 12+
10:55 «Первая студия» 12+
11:30 Т/с «Игра с огнем» 11 с. 16+

жумья, 1-апрель

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20,14.50 Передача на аварском языке 12+
08:00 «Королева спорта»
08:10 Обзор газет 12+

ПЕРВЫЙ

05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.25 "Информационный канал". (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Даргала анкьи» (на даргинском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан

НТВ

04.55 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
06.30 "Утро. Самое лучшее". (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 "По делам несовершеннолетних". (16+).
08.40 "Давай разведемся!" (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 "Настроение".
08.00 Х/ф "Сладкая мечь". (12+).

ЗВЕЗДА

05.15 Т/с "Кулинар", 15 и 16 с. (16+).
07.10 Х/ф "Игра без правил". (12+).

киш, 2-апрель

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20,14.50 Передача на кумыкском языке 12+

ПЕРВЫЙ

06.00 "Доброе утро". Суббота. (6+).
09.00 "Умницы и умники". (12+).

РОССИЯ 1

05.00 "Утро России". Суббота.
08.00 "Вести". Местное время.

НТВ

05.20 "ЧП. Расследование".
05.40 Комедия "Я считаю: раз, два, три, четыре, пять..." (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 Д/с "Предсказания: 2022". (16+).
07.25 Детектив "Горная болезнь". (16+).

ТВ-ЦЕНТР

05.45 Х/ф "Страшная красавица". (12+).
07.20 "Православная энциклопедия". (6+).

ЗВЕЗДА

05.25 Х/ф "Золотая баба".
06.55 Х/ф "Финист - Ясный Сокол". (6+).

гьяд, 3-апрель

РГВК
07:00,08.30,19.30 Время новостей Дагестана
07:20,14.50 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

ПЕРВЫЙ

05.35 Т/с "Хириомант". (16+).
06.00 Новости.
06.10 Т/с "Хириомант". (16+).

РОССИЯ 1

05.20 Х/ф "Жила-была Любовь". (12+).
07.15 "Устами младенца".

НТВ

05.00 Комедия "Погоня за шедевром". (16+).
06.40 "Центральное телевидение". (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 Мелодрама "Опекун". (16+).
10.00 Мелодрама "Летний снег". (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.25 Х/ф "Анна и тайна прошлого". (12+).
09.40 "Здоровый смысл".

ЗВЕЗДА

05.40 Д/с "Оружие Победы". (12+).
06.05 Д/с "Оружие Победы". (12+).

КУЛЬТУРА

28-МАРТДИЛАЙ-3-АПРЕЛДАДИ
ИСЛЕН
06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.

АРБЕ

06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.
07.05 "Пешком..." Феодосия Айвазовского.

ХЕМИС

06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.
06.35 "Пешком..." Москва балетная.

ЖУМЬЯ

06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.
06.35 "Пешком..." Москва ильопетровская.

КИШ

06.30 "Всеволод Гаршин "Красный цветок".
07.05 М/ф: "Волшебный магазин"

ГЯД

06.30 М/ф: "Степно-моря", "Бременские музыканты".
07.40 Х/ф: "Тайна золотой горы".

РАДИО

ИСЛЕН
11.10. Вести «Дагестан»
11.30. Радиоспектакль
САЛАСА
11.10. Вести «Дагестан»

Программа гъзурайди - Н.ВЕЛИБЕГОВА

Дин

Чехи гунагъар

Ямин МЕГЪАМЕДОВ,
диндин рекъий алим

(Эвел - 2021-йисан 45-52, 2022-йисан 1-11-нумрайра)

Аллагъди Къуръанда лагъанва (24-сура, 4-аят, мана):

“Ва михъи дишегълийрал (зинадин) тахсир вегъезвайбур (ни азад, гъульуьк квай дишегълийрик зинадин тахсир куртуртла) (гъакни тахсир квачир итирикни), эгер абуру къуд шагъид тагъайтла (а кар тестикъардай), абуру (буьгътен вегъейбур) къудкъад сеферда къирмакъдалди ягъ (куьне) ва абурун шагъидвал къабул хъийимир - гъамшалугъ яз. Ахътинбур фасикъар (асибур) я”. И аятда масадал (зина авунин) буьгътен вегъезвай касдин гъакъиндай, эгер ада и кар тестикъарзавай делил тагъайтла (субут тавертла), 3 кар важиблун авунва: 1) адаз къудкъад сеферда къирмакъ вегъин; 2) ада шагъидвал авун акъвазарун (къабул тауун) дамдиз; 3) ам гъам Аллагъдин, гъамни инсанрин вилик фасикъ (гунагъкар, Аллагъдиз муьтлюьгъвилай экъечнавайди), адалатсузди жезва. Аллагъ-Таалади лагъана (24-сура, 5-аят, мана): “Анжах чпи адалай гуьгъуниз туба авуна ва (чпин) гъал дуьз гъувурбур (диндарбур хъьайбур) квачиз (ахътинбур аур шагъидвал къабула), - (бес), гъакъикъатда, Аллагъ багъишламишдайди, регъимлуди я эхир!”

Чна макъаладин эвел къилера къейд авурвал, чехи гунагъар саки 70-далайни артух ава. Абуру араб члалал “аль-кабаир” лугъуда.

Макъалада рахай чехи ирид гунагъидлай гъейри, мадни чехи ихътин гунагъар къалуриз жеда:

- диде-бубадин члалаз килиг тауун (абуруз яб тагун);
- тапаррин шагъидвалун;
- къуншидин папахъ галаз зина авун;
- тапаррин къин къун;
- ички хъун;
- гъибет авун;
- чуьнуьхун (угъривалун);
- паб итимдин члалаз килиг тауун (гунагъ крар квачиз);
- мукъавилин алакъаяр атлун;
- итимди къизил ва ипек (парча) алукулун;
- капI тауун;
- закат тагун;
- Аллагъдилаи гъейри масадаз къурбанд туклун;
- чилин сергъятар дегъишарун (масада чиликай къун);
- къизмиш къуьгъунар (къумар);
- итимри папариз ухшарвалун ва папарин итимриз ухшарвалун;
- терезрал масад алчурарун;
- асгъабриз себ авун ва масабур.

Я Аллагъ, Вуна чаз куьмек це Ваз дуьз итлаатлувализ. Яргъаз ая чун Ваз асивал авуникай. Вуна чун гунагърикай хуьх: чехибурукайни, гъвечибурукайни. Гъакъикъатда, Ви гъиле ава а кар ва са Вун я а кардал къудратлуди!

Муртадвалин жуьреяр пуд авайдакай чна виликдай кхъенай: акъидадин (инанмишвилерин) месэлайра муртадвал авун, гафаралди муртадвал авун ва краралди (амалдалди) муртадвал авун.

И 3 жуьредик мусурман касдин Ислам чурдай ихътин гунагъ крарни акатзава:

- 1). Аллагъдиз шерик гъун (Адан гъакъиндай ширк авун);
- 2). Аллагъдин ва Адан бендедин арада арачивал авун;
- 3). Пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) рекъелай гъейри маса рехъ мадни тамам ва адан къанундилаи (шариатдилаи) маса къанун мадни хъсан тирдахъ инанмиш касдиндай акъатзава;
- 4). Пайгъамбарди (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) гъаз атанвайдакай (яни Сунна къабул тийиз хъайитла), са шей къванни таклан тирди,

(КъатI ама)

Диндин месэлайриз талуьк суалар пайда хъайитла, ватцапдин
8-989-653-42-35 нумрадиз кхъихъ.

гъатта вичи адал амал ийизватлани, диндай акъатзава;

5). Ни Пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) са шейникай къванни - диндикай, Аллагъдин сувабдикай ва я жазадикай месхера (рахшанд, ягъанат) авуртла, ам кафир хъанва.

6). Суьгъур чирна, адал амал авур кас диндай акъатзава;

7). Ни мушрикъар кафирар яз гъисабзавачтла, абуру кафирар тирдал шаклувалзаватла ва я абурун рехъ дуьз яз гъисабзаватла, ам диндай акъатзава. (Яни, ни чеб Аллагъди ва Адан расулди кафирар яз гъисабзавачтла кафирар яз гъисабзавачтла ва я а кардал шаклувалзаватла, ам вич кафир жезва - Аллагъ ва Адан расул таб яз къунвай. Мисал яз, Къуръандин аятра къалурнавайвал, са пайгъамбар къванни таб яз къур кас кафир жезва. Гъакни Къуръанда Ктабзегълийар, абуру Мугъаммад пайгъамбардихъ (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) инанмишвал тийизвайилай кафирар тирди къейднава. Эгер са ни ятлани вичин къатлуралди Ктабзегълийар кафирар туш, вучиз лагъайтла, абурухъни чпин Ктаб ва пайгъамбар ава лугъузватла, ахътин кас еке ягъалмишвиле ава ва ада, Къуръандин аятарни гъадисар таб яз къуна, вичин фикир вине къунва. Дугъридани, ам кафир хъанва...).

Шариатда чирвилер авачиз тайин касдин гъакъиндай куфрдин къарар акъудун къадагъа ийизвай, ам хаталу кар тирди къалурзавай гъаф делилар ава. Вучиз лагъайтла, садаз “вун кафир хъанва” лугъун гъакан гафар туш. Сад лагъайди, эгер дуьз авунвачтла, ам гунагъ кар я, къвед лагъайди, а къарардихъ еке судурур (последствияр) ава. Эгер а кас кафир хъанватла, ада туба авуна кланда, ам къейила, мусурманрин сурара кучукдай ихтияр авач. Кафир касди туклур гъайвандин як недай ихтияр авач, адавай вичин руш некагъдалди гъульуьз гуз жедач, ам къейила, ирс вахчуз жедач... (Алай девирда бязи хуьрера са чпелай гъейри амай вири мусурманар кафирар я лугъузвай, чпихъ чирвилер авачир, авам жегъилприн клалалар пайда хъанва... Дугъридани, абуру ягъалмишвиле ава, абуру гъаф крара чпи чпиз аксивал ийизва. Мисал яз, абуру лугъузвайвал, “тек са чпин фикирдал алай ксар мусурманар я ва амайбур мусурманрик акатзавач”. Эгер акI ятла, абуру чпикай къейи кас хуьрера авай жемятрин сурара кучукна виже къвезвач, вучиз лагъайтла, шариатда къалурнавайвал, къейи мусурман кас мусурманринбур тушир сурара кучукдай ихтияр авач...).

Тайин касдин гъакъиндай ам кафир хъанва лагъай къарар акъудун патал шариатда гъаф шартлар ва къайдаяр авайди авам ксариз чизвач. Ихътин къарар акъудун шариатдин алимин, къазийрин везифа я.

Умуми къайда-къанун (общее правило) ава: “Ни куфрдин гаф лагъайтла ва я кар авуртла, ам кафир ва я мушрикъ я”. Им дуьз къайда (правило) я, амма а къайда тайин касдин гъакъиндай тестикъарун патал шариатда алава яз важиблун шартлар ва манивалдай крар къалурнава. Месела, тайин мусурман касдиз ам кафир (ва я мушрикъ) хъанва лугъун патал ихътин важиблун шартлар ава:

1. Адаз авур куфрдин (ширкдин) кардин гъакъиндай чирвал хъана кланда. Эгер ам авам кас ятла, адан гъакъиндай “кафир хъанва” лагъай къарар акъуддалди, сифте нубатда, адав чирвал агакъарна кланда.
2. Ада куфрдин кар хатадай авунвани, тахъайтла, чиз-чиз, къастуналди авунвани чирна кланда.
3. Ада а кар вичин гуьгъуьлдалди (ашкъидалди) авунвани, тахъайтла, ам сада мажбур авунвани субутна кланда.
4. Ада а кар вичин жуьреда гъавурда акъуна (тегъбир авуна) авунватла тайинарна кланда.

“Лезги газетда” диндин чкайрал гадарун къадагъа я.

Спорт

Мубаракрай!

КАРАТЭ

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Са тиммил йикъар идалай вилик Урусатдин Владимирский областдин Суздаль шегъерда каратэдин пуд жуьредай («ограниченный контакт», «полный контакт», «полный контакт в средствах защиты») дуьньядин чемпионат къиле фена. Ана, Россиядилаи гъейри, дуьньядин 7 уьлкведай, гъа гъисабдай яз Камерундай, Анголадай, Кубадай, Латвиядай, Белоруссиядай, Тажикистандай, Узбекистандай тир 250-далай виниз пагъливанри чпин устадвал къалурна. Командайрин арада чи уьлкве 1-чкадиз лайихлу хъана. 2 ва 3-чкаяр Белоруссиядин ва Тажикистандин хъанавай командайри къуна...

Тешкилатчийри къейдзавайвал, сифтедай и чемпионатда иштиракиз кланзавай спортсменрин къадагъа 1000-далайни виниз тир, амма политикадин са акъван хъсанбур тушир гъалар себегъ яз, гъафбурувай чи уьлкведиз къвез хъанач. **Рикел хкин:** каратэдин пуд жуьредай дуьньядин чемпионат тарихда къвед лагъай сеферда къиле тухузва. Сад лагъай чемпионат пуд йис идалай вилик Москвада хъанай.

Дуьньядин чемпионатда Дагъустандин хъанавай командадик кваз иштираккай 5 спортсмендикай къведа медалар къазанмишна. Амма виридалайни гъаф медалар къазанмишай регионрин арада Ульяновскдин область ава. ИкI, ана иштираккай вири 25 спортсменни, жуьреба-жуьре чкаяр къуналди, тафаватлу хъана. Шадвилелди къейд ийиз кланзавай кар мадни ам я хъи, областдин патай дуьньядин чемпионатда

* * *

ЖЕНГИНИН САМБО

Хазран КЪАСУМОВ

И мукъвара Свердловскдин областдин Верхняя Пышма шегъерда женгинин ва спортдин самбойрай Россиядин чемпионат къиле фена. Спортдин самбойдай тухвай акъажуна 88 кг-дал къведалди заланвилай майдандиз ери-бине СтIал Сулейман райондин Апидхуьрелай тир Россиядин спортдин мастер Аслан Къурбанов (шикилда эрчи патлахъай къвед лагъайди) экъечна.

88 кг-дал къведалди заланвилай 50-дав агакъна спортсменрин арада къызгъин бягъсер къиле фена. ИкI, 4 юкъуз давам хъайи акъажуна Аслан Къурбанова 5 касдал гъалибвал къачуна. Амма, гъайиф хъи, финалдиз акъатун патал къиле феий бягъ-

вичин ери-бине Къурагъ райондин Клирийрин хуьрляй тир, алай вахтунда Ульяновскдин областда яшамаш жезвай ва и региондин патай экъечзавай **Сократ ГЪАЖИЕВА** (64 кг-дал къведалди заланвал авай итирмин арада) 3-чка къуна. Спортдин рекъе агалкъунар адахъ идалай виликни са шумудра хъана. ИкI, алатай йисан сентябрдиз Краснодарский крайдин Витязево поселокда каратэдай къиле феий Россиядин чемпионатда (ана чи уьлкведин 51 региондай тир 330-дав агакъна спортсменри чпин устадвал къалурна) 1-чка къуналди, чи ватанэгълиди каратэдай спортдин мастервиллин тIварни къазанмишна. Чаз чир хъайивал, ада Россиядин УФСИН-дин Ульяновскдин областда авай 1-СИЗО-да режимдин ва надзордин отделдин инспектор яз къвалахзава. Чи мурад адахъ инлай кулуьхъни гъам спортда, гъамни уьмуьрда мадни еке агалкъунар хъан я.

сина Аслан самбойдай пуд сеферда дуьньядин чемпион Сергей Кирухиназ са баллдин тафават аваз кумукъна. Нетижада А.Къурбанова чемпионатда 3-приздин чка къуна. Ам Дагъустандин спортсменрикай приздин чкадиз лайихлу хъайи са кас я.

Россиядин чемпионатдин нетижайриз килигна, ана 1 ва 2-чкаяр къур спортсменри Европадаин ва дуьньядин чемпионатра, Аслан Къурбанова международный турнирда иштиракда.

Къейд авун лазим я хъи, Россиядин самбойдин федерациядин президент Елисеева чи районэгъли Аслан Къурбанован устадвиллиз еке къимет гана, адан тIвар Россиядин машгур самбистрихъ галаз санал къуна. Аслан Къурбанова вичин дах, самбойдайни дзюдодай спортдин мастер, Россиядин лайихлу тренер Юрий Къурбанован рехъ уьзягъдаказ давамарзава. Аферин!

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информациядин ва печатдин агентство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КЪБИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГЪИМОВ
(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪБИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ

66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ

66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА

66-00-63

КУЛЬТУРАДИН ВА
ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ

66-00-64

ЯШАЙШИДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА

66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ

66-00-62

КАССА

66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ

Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР

Н. ИБРАГЪИМОВ

Газет йиса 52 сеферда акъатзава
Газет алакьадин, информационный техноло-
гийрин ва массовый коммуникацийрин хиле
гуьзчивал авунин рекъай Федеральний къул-
лугъдин Дагъустан Республикада авай Управ-
лениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистра-
ция авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалар редакцияди туьклуб хъийизва.
Макъалайриз рецензия гуьзвач ва абур эл-
къвена вахъуьвач. Редакциядинни макъалай-
рин авторрин фикрар сад тахъун мумкин я.
Газетда чп авун патал теклифнавай матери-
алра гъанвай делирдин дуьзвили ва керчек-
вили патал хъавабдарвал авторрин чпин
хиле гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован
проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - ПП200

Зур йисан - ПП171

Чп ийиз вахъудай вахт - 21.00

Чп ийиз вахкана - 17.20

Газет "Издательство" "Лотос"
ООО-дин типографияда чпана.

367000, Махачкъала,
Пушкинан куьче, 6.

Тираж 6730

Илишандик квай материалар

гъакъидихъ чпавайбуру я.

Икъван яшар хъанвайбуру къелрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты

"Лезги газет"

УФК по РД

Отделение - НБ РД г.Махачкъала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Стха халкъарин эдебиятдай

"Абик"

Агъмед МАГЪМУДОВ

Вилик йисара Дагъустандин эдебиятда жуьреба-жуьре халкъарин шаиррин, гъикаятчийрин эсерар милли члалариз таржума ийидай хъсан адет авай. Исятда и къвалах лап зайиф хъанва, таржумачийрин мектеб саки кардикай хъатнава. Чи фикрдалди, и кар къайдадиз хъунихъ Дагъустандин эдебият еримлу хъунин карда еке метлеб ава.

"Лезги газетда" ара-ара стха халкъарин векилри акъудзавай ктабрикай малуматар гуьзва, лезги члалаз элкъуьрнавай абурун яратмишунар чапзава. И сеферда чаз даргийрин "Замана" газетдин мухбир, чи къелемдин дуст **Гъажимурад РАЖАБОВАН** муьвара акъатнавай "Абик" твар алай ктабдикай рахаз къанзава.

Гъ.Ражабова хейлин йисара урус члалани литературадин муаллим яз зегъмет члугуна. Ам Зегъметдин Баркалладин III дережадин ордендин сагъиб, "РФ-

дин виридалани хъсан муаллим" конкурсдин гъалибчи, РД-дин лайихлу муаллим, хъсан журналист я. Азад вахтунда дарги ва урус члаларал гъикаятдин эсерар кхъизва. 2019-йисуз адан гъикайрин сад лагъай ктабдиз дуьнья аьуна. "Абик" автордин къвед лагъай ктаб я. Ктабдиз ганвай твар ана гъатнавай хейлин гъикайрин къилин игитдин - гъунарлу, вафалу кицин лакаб я.

Кици инсандин вафалу дуст я, лугъуьзва бубайрин мисалда. Гъ.Ражабован ктабди и гъакъикъат мад сеферда тестикъарзава. Абикни дагълара лапагрин суьруь хуьзвай чубандин къеви дуст тир. Вичин иесидихъ галаз ам, лапагар санай масаниз куьчардайла, гзаф чкайра хъана. Гъатта Къурагъ райондин Гелхенрин хуьруьн мулкара авай гатуз йахлахани. 1941-йисан гатуз фашистри хабарсуз Советрин Союздал гъужумна. Чехи улкъведин вири пиперай агъзурралди инсанар Ватан хуьз фронтдиз фена. Абурун арада чубандин япунжи аскердин шинелдалди звездай Абикан иесини авай. Гъикайдай хабар жезвайвал, ам, поездда акъахна, фронтдиз рекъе гъатайла, Абика, поезддин гуьгъуьна гъатна, цудралди километрийр атлана. Адаз вичин иесидивай къакъатиз къанзавачир. Ингъе гъакъикъи дуствилин образ. И образ Гъ.Ражабован ктабда гъатнавай маса эсеррани гъалтзава.

Чна чи къелемдин дуст **Гъажимурад Ражабов** цийи ктаб мубаракзава ва адахъ яратмишунрин рекъе мадни еке агалкъунар хъун алхишзава. Автордин "Абик" твар алай гъикай мумкинвал хъайи са арада, лезги члалаз элкъуьрна, чи газет келзавайбурузни теклифда.

Уьлчме гым ятла?!

Фазила АБАСОВА

Нянихъ стхадин хайи югъ къейдзавай межлисдиз Мафидивай тефена акъвазиз хъанач. Малкъара динжарун вичин хиле авайтлани, патал хуьр ятлани, ам рекъе гъатна. "Къвале къари, къелитлар ава эхир. Са няниз хъайитлани гъабур килиграй", - фикирна ада.

Межлисдин гур вахтунда къунишдин машинда аваз Мафидин къари атана акъатна:

- Чан свас, ина зи тахсир авач. Гамишди гым садаври ацаз тазвач. Вун тахтуникай чара авач.

- Я чан гъайван, - гамиш ацаз ацаз, лагъана Мафиди, - яраб на

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди Ставрополь шегъердин Думадин депутат, агъасталви Казбек Агълароваз играми буба **Райзудин АГЪАЛАРОВ** рагъметдиз финихъ галаз алакълалу яз башсагълугъвал гуьзва.

зун хкъагъай уьлчме гым ятла? Рикл межлисда амай Мафиди, экуьнахъ фад къарагъна, гамиш ацана, вичин пад-къил туьклубуьрна, школадиз 1-тарсуниз гъерекатна. Расписанидиз килигайтла, вири "даklarар" я.

- Я Абдул муаллим, - гъарай акъатна Мафиди, - 12 сят гвай заз вуна икъван "даklarар" вуьчиз эцигнава?

- Ина зи тахсир авач, Мафи муаллим, расписание туьклубуьрайди компьютер я.

- Гамиш чан алай гъайван я. Адаз заз гудай къиметдин уьлчме чирни хуьрай. Компьютердини гъа уьлчме гикл къатурай, я Реббиди?! - хиялрик акатна Мафи.

Къакларин хуьрйи тир Халилов Бориса **Сираждин Эфендиевич АГЪМЕДОВ** рагъметдиз финихъ галаз алакълалу яз адан вах Азизова Сефиягаз, хизандиз ва багърийриз башсагълугъвал гуьзва.

1979-йисуз ДГУ-дин филологиядин факультетдин РДО санал акъалтларай юлдашри чешнелу хизандин къил, РД-дин лайихлу муаллим, РФ-дин образованидин гуьрметлу къуллугъчи, яргъал йисара Стлал Сулейманан райондин Испикрин хуьруьн мектебдин коллективдиз регъбервал гайи

Ильямудин Эскендерович ШИХБАБАЕВ

залан азардикди кечмиш хъунихъ галаз алакълалу яз рагъметлудан хизанриз, вири муькьва-къилийриз, дериндай хажалат члугунивди, башсагълугъвал гуьзва.

Мисклин туьклубуьр хъийизва

Чи мухбир

Мисклин тек са ибадатар ийизвай чка туш, ам эдебдихъ, къенивилехъ, гуьрметдихъ эвер гуьзвай макан я лагъайтлани жеда. Виликдай дагъвийрин арада мисклинрин имамрихъ еке кесер авай, са кар ийидайла, абурал алуькзавай, меслятар къачузвай. Хуьруьн, халкъдин умуми месэляра гъалун, веревирд авун патал жемят мисклинра къватл жедай... Девирар дегиш хъана, идахъ галаз санал жемятдани хейлин дегишвилер къиле фена. Амма мисклинри, жуьреба-жуьре имтигъанар ацалтнатлани, халкъдин арада чпин чка хвена.

Къурагъ райондин Къирийрин хуьруьн жуьмя-мисклин Дагъустанда Советрин гуькум тестикъ хъайи йисара гамар храдай фабрикадиз элкъуьрна. Дараматдин сад лагъай мертебада кинояр къалурдай клуб кардик кутунай. Уьлкведа дин къадагъа авунвайтлани, рикле иман авай дагъвийри чпин къвалера Аллагъдиз ибадат авун давамарнай.

Советрин уьлкве чкайла, фабрикаяр, заводар, совхозарни колхозар, хейлин маса кархана-яр агал хъана. Абурукай гзафбурун дараматар къилдин ксарин хусуиятриз, бязибур лагъайтла,

тапларар алай хараплайриз элкъвена.

Фабрика агал хъайидалай гуьгъуьниз Къирийрин хуьруьн мисклиндай мад азан гуз эгечл хуьвуна.

Муькьвара чкадин агъалияр мисклиндин дарамат цийи ктаб туьклубуьр хъийиз эгечина. Хуьруьн имам Рамазан Бугаеван гафарадди, ина, полдилай эгечина, вири дегишзава: сувагъар, радаklar, къав ва икл мад. Гъелбетда, и крариз пулдин такъатар ахъайзавай тайин са чешме авач: вири къвалахар асул гъисабдай мергъяматлу инсанри садакъа яз гуьзвай пулдин такъатрихъ тамармарзава. Алай вахтунда ремонтдин бязи къвалахар тамамарнаватлани, вилик хейлин крар кума.

Мисклин Аллагъдин къвал я. Мисклин эцигуник чпин пай кутавайбуруз еке сувагъар жезвайди хейлин гъадисрини тестикъарзава. Къирийрин хуьруьн мисклин цийи ктаб туьклубуьр хуьвуник пай кутаз къанзавай ватангъилийри-вай садакьадин такъатар Сбербанкдин картадин

4817 7601 8178 3311

нумрадиз рекъе тваз жеда. Картадихъ галкълурнавай телефондин нумра -

8967 938-82-85

Суалар пайда хъайитлани, гъа и нумрадиз зенг ийиз жеда.

Сканворд

Туьклубуьрайди - К. КЪАЛАЖУХВИ

"ЛГ"-дин 11-нумрадиз акъатай сканворддин жавабар:

ДУЪЗ ЦАРАРА: Лагълагъ. Ришвет. Метлеб. Талвар. Хъурт. Ингуш. Черевелед. Агъвал.

ТИК ЦАРАРА: Гъаят. Гъурбат. Дедев. Муьрхъ. Ашкъилуьвал. Рахшанд. Тике. Ранда.